

100 -lecie

Publicznych Służb Zatrudnienia

1919-2019

PUBLICZNE SŁUŻBY ZATRUDNIENIA - W CZERWIEC I DZIŚ

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Szanowni Państwo,

stulecie funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia zbiega się z setną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości. To doskonały moment na to, by przyjrzeć się, jak na przestrzeni burzliwych dekad ewoluowały pomysły na pomoc i aktywizację osób bezrobotnych.

Po 123 latach zaborów bezrobocie mocno wpisywało się w powojenną rzeczywistość – w 1918 roku w Polsce było około 450 tys. osób pozostających bez pracy. Odrodzone państwo polskie stanęło przed zadaniem udzielenia im pomocy – wypłacania zasiłków i zapomóg, pośrednictwa pracy, czy wreszcie uruchomienia form aktywizacji zawodowej.

Podjęte wówczas kroki sprawiły, że w okresie międzywojennym Polska należała do pionierów w kształtowaniu nowoczesnych i powszechnych służb zatrudniania. To publiczne służby zatrudnienia inicjowały samopomoc obywatelską, która stała się pierwowzorem współczesnych organizacji pozarządowych. Warto o tym pamiętać.

Obecnie w ramach publicznych służb zatrudnienia działają wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy, które realizują zadania państwa w obszarze promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej. Instytucje koncentrują się przede wszystkim na aktywnych formach pomocy, za cel stawiając sobie usprawnianie rynku pracy m.in. poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe czy szkolenia.

Globalizacja i postęp technologiczny pozwalają dziś na dotarcie z informacją i pomocą do dużej grupy osób, ale istota tej pomocy sprowadza się do tego samego, co sto lat temu – do połączenia pracodawcy z osobami poszukującymi pracy.

Polska jest bardzo aktywna w realizacji polityki rynku pracy. Jako członek Unii Europejskiej uczestniczymy w dyskusji na temat europejskiej polityki zatrudnienia, szczególnie w sferze poszukiwań innowacyjnych rozwiązań w dziedzinie promowania zatrudnienia oraz przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu. Chcemy korzystać z doświadczeń innych, ale jednocześnie oferować własne pomysły, które mogą stać się inspiracją dla pozostałych państw członkowskich.

Celem tej publikacji jest zaprezentowanie potencjału publicznych służb zatrudnienia na tle ich historycznych doświadczeń. Zapraszam zatem Państwa do odkrywania tego potencjału i życzę miłej lektury.

Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

WSTĘP

W 2019 r. mija sto lat od powołania w Polsce publicznych służb zatrudnienia (PSZ). Stworzono je w celu usprawnienia funkcjonowania rynku pracy, a na ich organizację i aktywności miała wpływ zarówno krajowa polityka gospodarczo-społeczna, jak i czynniki zewnętrzne, początkowo konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP), a później dokumenty strategiczne Unii Europejskiej, organizacji, których Polska jest członkiem. Co bardzo ważne, Polska już w okresie międzywojennym należała do pionierów w kształtowaniu nowoczesnych i powszechnych służb zatrudniania.

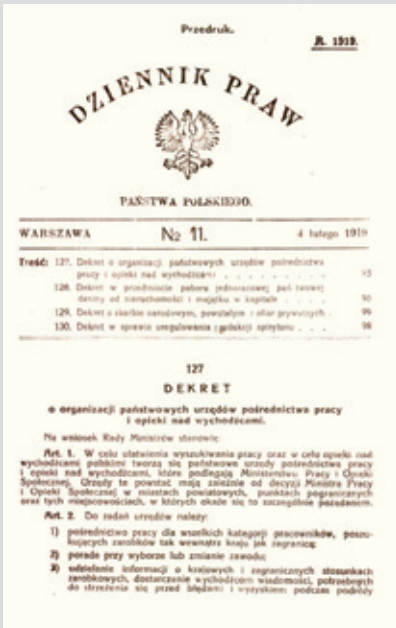
W minionym stuleciu poszukiwano modelu publicznych służb zatrudnienia, który odpowiadałby w sposób optymalny uwarunkowaniom wewnętrznym i zewnętrznym. Efektem tych poszukiwań jest obecny model rządowo-samorządowy. Z jednej strony funkcjonuje organ, który jest odpowiedzialny za tworzenie i realizację polityki rynku pracy w skali krajowej, a z drugiej jest około 340 organów lokalnych administracji samorządowej, wprowadzających własne rozwiązania w tej dziedzinie na podległym terenie. W prezentowanym wydawnictwie starano się przede wszystkim pokazać historię funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia i częściowo polityki rynku pracy, jaką one realizowały.

PUBLICZNE SŁUŻBY ZATRUDNIENIA W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. pojawiło się w kraju szereg problemów ekonomiczno-społecznych, w tym na rynku pracy szybko rosnące bezrobocie. Ich rozwiązanie wymagało utworzenia określonego systemu instytucjonalnego. Z danych zawartych w sprawozdaniu o działalności Funduszu Bezrobocia wynika, że w 1918 r. w Polsce było około 450 tys. bezrobotnych osób. Tak liczna grupa pozostających bez pracy spowodowała, że w końcu 1918 r. na mocy uchwały Rady

Siedziba Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej przy ulicy Długiej 38/40, 1930. NAC

Ministrów z 30 grudnia 1918 r. oraz dekretu z 30 grudnia 1918 r. o utworzeniu Państwowego Urzędu do spraw powrotu jeńców, uchodźców i robotników powołano do życia **Komitetu Niesienia Pomocy Bezrobotnym**. Zostały one utworzone w celu organizacji doraźnej pomocy osobom pozbawionym pracy. Polegała ona na udzielaniu pomocy rzeczowej poprzez rozdawnictwo artykułów żywnościowych i pomocy finansowej poprzez udzielanie zasiłków. Ze wsparcia Komitetów w pierwszych dniach stycznia 1919 r. skorzystali bezrobotni z Łodzi, Warszawy i Zagłębia Dąbrowskiego.

Z kolei dekretem z 27 stycznia 1919 r., podpisanym przez Marszałka Józefa Piłsudskiego, nakazano utworzenie **państwowych urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami**. Dokument ten był w owym czasie nowatorskim podejściem do zarządzania rynkiem pracy. Państwowe urzędy pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami zostały podporządkowane Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej. Były one odpowiedzialne za realizację następujących zadań: prowadzenie usługi pośrednictwa pracy dla wszystkich kategorii pracowników poszukujących zarobków wewnątrz kraju, jak i za granicą; udzielanie porad przy wyborze lub zmianie zawodu; udzielanie informacji o krajowych i zagranicznych stosunkach zarobkowych; dostarczanie wychodźcom informacji, potrzebnych do strzeżenia się przed błędami i wyzyskiem podczas podróży i na miejscu pobytu za granicą; kontrola treści umów zawieranych z pracownikami sezonowymi w udzielaniu zaliczek na podróż; pomoc przy wymianie pieniędzy; popieranie reemigracji, ochrona wychodźców i reemigrantów w granicach kraju; zbieranie i zestawianie danych statystycznych dotyczących rynków pracy, ruchu wychodźczego i przychodźczego oraz reemigracji.

Dostęp do publicznego pośrednictwa pracy był dla wszystkich klientów indywidualnych bezpłatny, natomiast w przypadku pracodawców dopuszczano możliwość pobierania opłat, a o ich wysokości decydowało Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej. Standardy, jakie wówczas przyjęto w Polsce w realizacji usługi pośrednictwa, odpowiadały zaleceniom ujętym w konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy, przyjętej na inaugura-

cyjnej sesji MOP w 1919 r., mimo że sama konwencja została przyjęta przez Polskę dopiero w 1925 r. Konwencja zobowiązywała wszystkie państwa członkowskie do informowania o stanie bezrobocia w swoim kraju oraz do tworzenia publicznych, bezpłatnych biur pośrednictwa pracy oraz systemu zabezpieczeń na wypadek bezrobocia.

Najważniejszym krajowym aktem prawnym wydanym w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości, w którym znalazła się problematyka polityki rynku pracy, i wyznaczającym zadania dla PSZ, była konstytucja marcowa z 1921 r. W artykule 102 wskazano na prawo każdego obywatela do opieki państwa nad jego pracą, a w razie jej braku – prawo do zabezpieczenia społecznego.

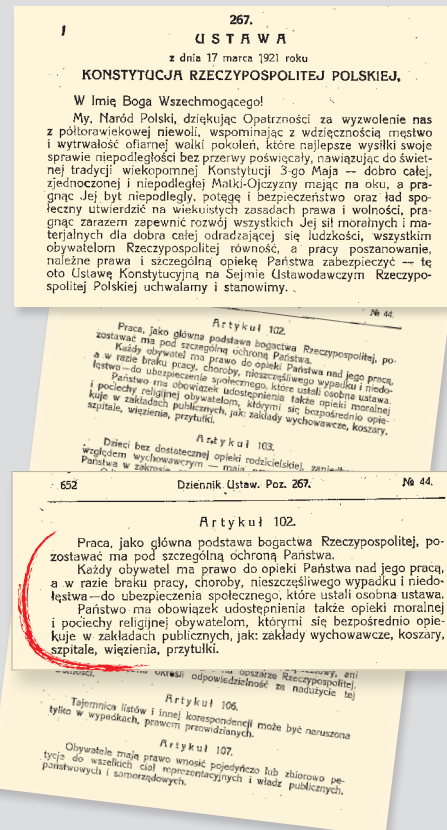
Usługi pośrednictwa pracy w okresie międzywojennym mogły być również realizowane przez instytucje prywatne i społeczne. Instytucje prywatne musiały otrzymywać odpowiednie zezwolenia od Ministra Pracy i Opieki Społecznej na świadczenie tego typu usług. W tym wypadku usługi miały charakter odpłatny i były wykorzystywane do organizowania naborów na te grupy pracowników, na które istniało największe zapotrzebowanie na rynku pracy. Z kolei organizacje społeczne kierowały swoją ofertą usług przede wszystkim do osób, które opuszczały tereny wiejskie i poszukiwały pracy w dużych miastach. Organizacje społeczne musiały również uzyskać zezwolenie od ówczesnego Ministra Pracy i Opieki Społecznej na prowadzenie tego typu działalności.

Pod koniec 1922 r. w Polsce funkcjonowało 89 jednostek realizujących zadania określone w konstytucji marcowej oraz dekreście z 1919 r. Zatrudnionych w nich było około 3,5 tys. urzędników. Rozmieszczenie urzędów w skali kraju było jednak bardzo nierównomierne. Ich sieć była najgęstsza w najbardziej uprzemysłowionej części kraju – województwie wielkopolskim. Najbardziej utrudniony dostęp do usług pośrednictwa pracy i świadczeń socjalnych dla bezrobotnych był w województwach wschodnich. Względy oszczędnościowe spowodowały w kolejnych latach ograniczenie liczby urzędów w skali kraju.

W okresie międzywojennym trudno było ustalić liczbę osób objętych opieką przez biura pośrednictwa pracy. Jedne źródła podają, iż np. w 1929 r. liczbę bezrobotnych szacowano na ok. 139 tys., a ze statystyk urzędów pracy wynikało, że wynosiła ona ok. 180 tys. Najbardziej

Przewodniczący XV Sesji Międzynarodowego Biura Pracy w Genewie Franciszek Sokal, 1931. NAC

„Nie jest tajemnicą, iż liczby ogłaszane przez Państwowe Urzędy Pośrednictwa Pracy nie odzwierciedlają stanu rynku pracy, obejmują bowiem tylko tych bezrobotnych, których zarejestrowano w wykazach poszukujących pracy”. (Źródło: Rynek pracy w 1933 r., „Przegląd Gospodarczy” 1934, nr 5, s. 197)

„Rejestracja nigdy nie obejmowała wszystkich pozbawionych pracy. Liczby rzeczywiste były z reguły wyższe niż wyniki rejestracji”. (Źródło: Rynek pracy w 1935 r., Bezrobocie, „Przegląd Gospodarczy” 1936, nr 7, s. 246)

Kolonia ogródków działkowych im. Adama Skwarczyńskiego dla bezrobotnych pracowników umysłowych w Warszawie, kwiecień 1936. NAC

Gmach Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie, styczeń 1933. NAC

wiarygodnym źródłem mogą okazać się dane pochodzące z drugiego powszechnego spisu ludności, który przeprowadzono w 1931 r. i według niego liczba bezrobotnych wynosiła ponad 600 tys.

Masowe bezrobocie postawiło urzędy pracy przed olbrzymim wyzwaniem nie tylko w kontekście pośrednictwa pracy, ale przede wszystkim zapewnienia bezrobotnym środków do życia. Najpowszechniejszym wówczas instrumentem aktywizacji bezrobotnych, oferowanym przez urzędy pracy, były roboty publiczne.

W 1924 r. powstał **Fundusz Bezrobocia**, którego głównym zadaniem było finansowanie zasiłków dla bezrobotnych. W początkowym okresie funkcjonowania fundusz skupiał się głównie na zabezpieczeniu materialnym pracowników fizycznych, a później – ze względu na rosnące bezrobocie – objął również pracowników umysłowych, których wyłączono z grupy beneficjentów po dwóch latach, powołując na mocy rozporządzenia Prezydenta RP z 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych **Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych**. Z kolei w 1933 r. utworzono następnym instrument finansowy – **Fundusz Pracy**, którego głównym zadaniem było finansowanie robót publicznych oraz pomocy żywnościowej dla bezrobotnych niemających prawa do zasiłków. Warto w tym miejscu zasygnalizować podjętą przez Fundusz Pracy inicjatywę współpracy z Towarzystwem Ogródków Działkowych, której skutkiem było udzielanie pomocy bezrobotnym. Polegała ona na wyposażeniu bezrobotnych w narzędzia ogrodnicze, nawozy, nasiona, co pozwalało im na uprawianie warzyw i innych produktów żywnościowych. W ten sposób organizowano bezrobotnym czas, w ramach którego zajmowali się produkcją żywności, a nawet przyznano im prawo zatrzymania działki. W wyniku podjętej współpracy Funduszu z Towarzystwem Ogródków Działkowych powstało ponad 48 tys. działek w Polsce. Środki Funduszu Pracy wykorzystano również na budowę domów, a do realizacji tych inwestycji włączano osoby bezrobotne.

W 1934 r. kolejnym rozporządzeniem Prezydenta RP doszło do połączenia Funduszu Pracy i Funduszu Bezrobocia. W wyniku fuzji tych dwóch instytucji zniesiono w 1934 r. biura pośrednictwa pracy, a zakres ich działania przekazano nowemu Funduszowi Pracy, nad którym bezpośredni nadzór sprawował Minister Pracy i Opieki

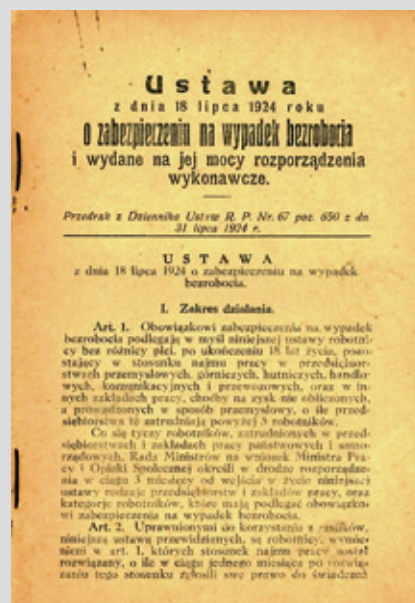

Spółecznej. Głównymi zadaniami nowej jednostki administracyjnej było: wypłacanie zasiłków dla bezrobotnych, finansowanie robót publicznych, prowadzenie publicznego pośrednictwa pracy, prowadzenie działań mających podnieść kwalifikacje bezrobotnych.

Fundusz Pracy wykonywał pośrednictwo pracy przez wojewódzkie biura, ich ekspozytury oraz instytucje zastępcze. Do podstawowych zadań tych instytucji należało: rejestracja, ewidencja, kwalifikowanie i kontrola poszukujących pracy; pośrednictwo pracy w kraju; kierowanie na roboty publiczne; rejestracja i ewidencja wolnych miejsc pracy, dokonanych przez zakłady pracy na podstawie art. 30 ustawy z 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia; regulowanie rynku pracy przez wymianę wolnych miejsc pracy w ramach tzw. clearingu pracy; przysposobienie i poradnictwo zawodowe; czuwanie nad przestrzeganiem przez zakłady pracy przepisów ustawy z 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim w zakresie zatrudnienia inwalidów wojennych i wojskowych; udzielanie informacji o krajowych stosunkach zarobkowych i o stanie rynku pracy; załatwianie spraw emigracyjnych w zakresie pośrednictwa pracy oraz współdziałanie z władzami administracji ogólnej w sprawie działalności zarobkowych i społecznych biur pośrednictwa pracy oraz zwalczanie nielegalnego pośrednictwa pracy.

Instytucje publiczne zajmujące się pośrednictwem pracy przy kierowaniu kandydatów do pracy brały pod uwagę nie tylko ich potencjał kwalifikacyjny i fizyczny, ale również takie kryteria, jak zasługi kandydata do pracy przy odbudowie i obronie państwa oraz stan rodzinny. Uwzględnienie ich w pośrednictwie oznaczało, że pierwszeństwo w otrzymaniu propozycji pracy miały te osoby, które były aktywne w procesie odbudowy kraju i były jedynymi żywicielami rodzin. Należy jednak dodać, iż rekrutację często przeprowadzali samodzielnie pracodawcy, co oznaczało, że wymienione kryteria czy czynniki społeczne odgrywały niewielką rolę w procesie pośrednictwa. Pracodawcy mieli swobodę przyjmowania pracowników, bez uzyskania przez nich odpowiedniego skierowania do pracy z urzędu, mimo iż był obowiązek informowania odpowiednich organów o wolnych miejscach pracy.

Dwudziestolecie międzywojenne to okres eskalacji bezrobocia oraz poszukiwania przez państwo metod radzenia sobie z tym problemem. Na charakter rynku pracy

Kolejka po zasiłek dla bezrobotnych w lokalu Funduszu Bezrobocia w Krakowie, listopad 1933. NAC

Wydawanie zaświadczeń i książeczek uprawniających do pobierania zasiłku dla bezrobotnych w siedzibie Funduszu Bezrobocia w Krakowie, listopad 1933. NAC

Siedziba Ministerstwa Robót Publicznych przy ulicy Chałubińskiego w Warszawie. NAC

Andrzej Kędzior, pierwszy minister robót publicznych (17 listopada – 29 grudnia 1918). NAC

Przodownicy odbudowy Starego Miasta w Warszawie, 1951–1953. NAC

wpływały przeludnienie na wsi i jej archaiczny charakter, migracje ludności do miast, które nie tylko ujawniały, ale potęgowały zjawisko bezrobocia, szczególnie w regionach przemysłowych. Na trudną sytuację wpłynął również kryzys gospodarczy lat 30. XX wieku. Należy przy tym zauważyć, iż w ciągu pierwszych dwudziestu lat niepodległości zmieniały się priorytety w polityce rynku pracy. Początkowo koncentrowano działania na zapewnieniu bezpieczeństwa socjalnego. Dopiero pod koniec lat trzydziestych – w ramach programów inwestycyjnych – popularne stały się aktywne formy ograniczania bezrobocia, w tym roboty publiczne. Były one nadzorowane i organizowane przez specjalnie powołane do tego celu **Ministerstwo Robót Publicznych**, które funkcjonowało w latach 1918–1931. W kolejnych latach rola robót publicznych w aktywizacji bezrobotnych systematycznie wzrastała. W drugiej połowie lat trzydziestych stały się one jednym z głównych elementów tzw. ogólnopaństwowego programu inwestycyjnego. Niestety, instrument ten nie przynosił trwałych rezultatów w postaci stabilnego zatrudnienia. Po ich zakończeniu większość osób nimi objętych ponownie powracała do zasobu bezrobotnych.

ORGANIZACJA PUBLICZNYCH SŁUŻB ZATRUDNIENIA I POLITYKA RYNKU PRACY W LATACH 1945–1989

Po drugiej wojnie światowej polityka zatrudnienia została podporządkowana realizacji celów systemowo-ustrojowych. Pojawiła się potrzeba nowej organizacji instytucji obsługujących rynek pracy. Kwestie te uregulowano dekretem z 2 sierpnia 1945 r. o urzędach zatrudnienia. Działające na jego mocy tymczasowo instytucje zastąpiono **urzędami zatrudnienia**, które były organami Ministra Pracy i Opieki Społecznej. Ponadto nowe uregulowania prawne wprowadziły **monopol na prowadzenie pośrednictwa pracy**, dawały prawo do wykonywania tej usługi tylko państwowym urzędom pracy. W celu zapewnienia realizacji zasady powszechności pośrednictwa pracy dekret nałożył na kierowników zakładów pracy obowiązek informowania urzędów zatrudnienia (pod rygorem karno-administracyjnym) o każdym wolnym miejscu

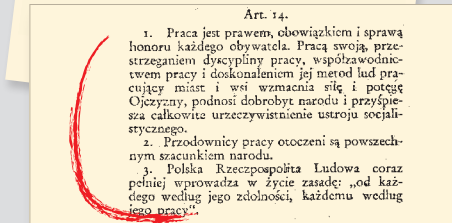
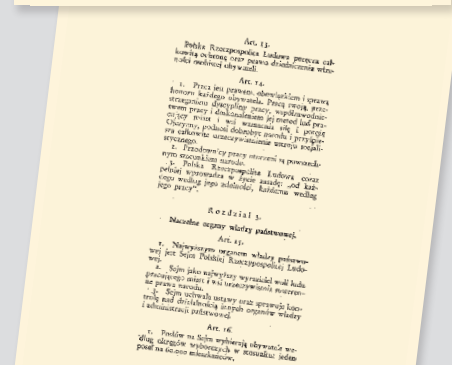
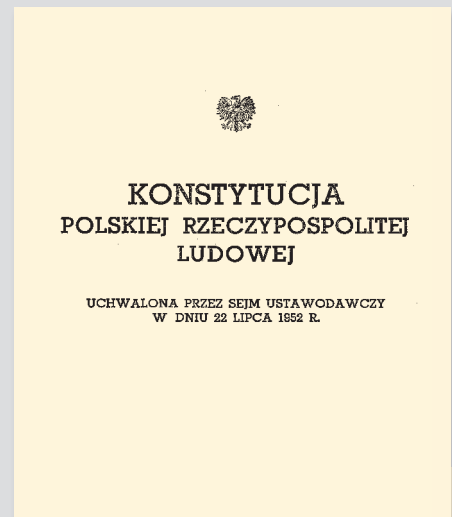

pracy i miejscu nauki zawodu. Kierownicy mieli jednak prawo przyjmowania własnych kandydatów do pracy, ale musieli powiadomić urząd o zatrudnieniu każdego pracownika.

Nowe podejście do polityki rynku pracy i jego podmiotów znalazło swoje odbicie w konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 22 lipca 1952 r., gdzie w art. 14 zagwarantowano każdemu obywatelowi prawo do pracy, traktowane jednak również jako obowiązek. Państwo niejako wzięło na siebie odpowiedzialność za zapewnienie każdemu obywatelowi zatrudnienia za odpowiednie wynagrodzenie. Do realizacji nowych zadań państwa niezbędny był odpowiedni system administracji pracy. Po II wojnie światowej tworzyły go na obszarze **województwa okręgowych urzędów zatrudnienia**, a w Warszawie i w Łodzi do ich terytorialnego działania należało miasto i województwo. Na szczeblu miast/powiatu tworzone **obwodowe urzędy zatrudnienia**, które czasami obejmowały swoim zasięgiem działania kilka powiatów. W wielu rolniczych powiatach oraz w małych miastach organizowano oddziały urzędów zatrudnienia i tzw. instytucje zastępcze.

System administracji pracy bezpośrednio po II wojnie światowej składał się z 14 urzędów zatrudnienia, obsługujących wojewódzkie rynki pracy i 41 podlegających im oddziałów. W latach 40. XX wieku ich głównym zadaniem było rejestrowanie poszukujących pracy oraz znajdowanie dla nich ofert pracy. Kwestie te zostały uregulowane rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 24 września 1945 r. o pośrednictwie pracy i o pośrednictwie przy zawieraniu umów o naukę zawodu, w którym określono terminy i tryb zgłaszania wolnych miejsc pracy, kryteria, jakie urzędy powinny uwzględniać przy kierowaniu kandydatów do pracy oraz szereg innych czynności, jakie urzędy powinny uwzględniać, wykonując usługę pośrednictwa pracy.

W owym czasie sytuacja na rynku pracy była zróżnicowana pod względem przestrzennym, co nakazywało stosowanie różnych form pozyskiwania pracowników dla zakładów. Dlatego wprowadzono nowe formy pośrednictwa pracy. Jedną z nich był **clearing pracy**, który polegał na wyrównywaniu popytu i podaży pracy. Równoważenie rynku odbywało się przez indywidualne wyszukiwanie na terenie całego kraju pracowników, których zakłady nie mogły znaleźć wśród ludności miejscowej. Akcja ta w skali ogólnokrajowej była koordynowana przez **Centralę Clearingu Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej**. Niestety

Dom Partii przy ulicy Nowy Świat w Warszawie, 1958–1964. NAC

Robotnicy przy budowie metra w Warszawie, 1956. NAC

Junaczki „Służby Polsce”. NAC

Pożegnanie młodzieży Warszawy w dniu wyjazdu w ramach „Służby Polsce”, 8 lipca 1948. NAC

w praktyce okazało się, że ta forma działalności nie jest w stanie zaradzić występującym na rynku pracy nierównościom. Główną przeszkodą w realizacji tego celu były problemy mieszkaniowe. Zakłady pracy, które w ramach clearingów zgłaszały zapotrzebowanie na pracowników, nie były w stanie zapewnić im zakwaterowania w nowym miejscu zamieszkania. Ponadto pojawiły się również trudności w samym zbieraniu informacji o poszukujących pracy, skłonnych do zmiany miejsca zamieszkania, o wolnych miejscach pracy, druku tych informacji i szybkiego dostarczenia ich do odpowiednich organów zatrudnienia. Problemy te zmusiły zakłady pracy do podejmowania działań mających na celu przyuczanie do zawodu dostępnych na danym terytorium potencjalnych kandydatów do pracy. Inną formą pośrednictwa pracy, stosowaną w latach 40., był **werbunek pracowników**, który opierał się na planowym kierowaniu do zakładów pracy robotników zamiejscowych. Werbunek najczęściej prowadzono na terenach, na których obserwowano nadwyżki siły roboczej i wysokie bezrobocie. Werbowano robotników niewykwalifikowanych, których starano się pozyskać do pracy w górnictwie, budownictwie, PGR-ach, a także w przemyśle włókienniczym. Ogółem w latach 1947–1949 tą metodą zatrudniono 225 tys. osób, spośród których najwięcej podjęło pracę w PGR-ach (75 tys.), w górnictwie (54 tys.), w budownictwie (46 tys.) i w przemyśle włókienniczym (około 40 tys.). W ramach planowego naboru, prowadzonego przez służby powiatowe, uwzględniano przede wszystkim potrzeby zakładów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki. Warto dodać, iż werbunek siły roboczej, czy jak dziś powiedzielibyśmy potencjalnych kandydatów do pracy, był charakterystyczny dla okresu wzmożonej industrializacji, gdy zapotrzebowanie na niewykwalifikowanych pracowników było bardzo duże, a tereny wiejskie były miejscem, gdzie takie akcje organizowano. Do akcji werbunkowej z czasem dołączyła „Służba Polsce”, organizacja paramilitarna, utworzona 25 lutego 1948 r. i przeznaczona dla młodzieży w wieku 16–21 lat. W połowie lat 50. XX wieku rola tej formy publicznego pośrednictwa pracy zmalała.

Priorytetem rządu pod koniec lat 40. i na początku lat 50. była szybka industrializacja kraju. Straty wojenne oraz liczna emigracja spowodowały początkowo, iż przyrost wolnych miejsc pracy znacznie przewyższał liczbę poszukujących zatrudnienia. Jednak porażka planów szybkiej industrializacji i nacjonalizacji gospodarstw rolnych dopro-

Obchody Święta Pracy w Warszawie, pochód na ulicy Marszałkowskiej, 1 maja 1961. NAC

Obchody Święta Pracy w Warszawie, 1 maja 1963. NAC

Przedstawiciele Fabryki Samochodów Osobowych podczas pochodu pierwszomajowego na ulicy Marszałkowskiej w Warszawie, 1 maja 1961. NAC

spowodowały zwiększenie zasobów kadrowych PSZ. W wyniku reorganizacji wydziałów po raz pierwszy w strukturze organizacyjnej publicznych służb zatrudnienia pojawiły się komórki zajmujące się analizami ekonomicznymi procesów obserwowanych na rynkach pracy. Zmiana ta była konsekwencją zadań, jakie nałożono na organy zatrudnienia.

Wspomniana koncentracja kadry wysoko wykształconej w ośrodkach miejskich w Polsce powodowała zmiany w zatrudnieniu absolwentów w 1964 r. Tryb zatrudnienia absolwentów regulowała ustawa z 25 lutego 1964 r., która nakazywała absolwentom szkół wyższych w pierwszym okresie ich kariery zawodowej – podjęcie pracy w uospołecznionych zakładach i zatrudnienie w nich przez 3 lata. Ich zatrudnienie odbywało się na podstawie planu rozdziału absolwentów, który był powiązany z planem kierunków studiów. Plany takie ustalano pod nadzorem Rady Ministrów. Ponadto w proces pośrednictwa pracy między zakładami i absolwentami włączono nowo powstałą instytucję **pełnomocników przy wyższych uczelniach, którzy byli podporządkowani bezpośrednio Komitetowi Pracy i Płac**. Zadania służby zatrudnienia w tym czasie polegały na przeprowadzeniu interwencji w zakładach pracy w przypadku nieuzasadnionej odmowy zawarcia umowy o pracę z absolwentem oraz na rozpatrywaniu i wydawaniu decyzji w kwestiach spornych pomiędzy absolwentami a zakładami pracy.

W 1973 r. nastąpiły kolejne zmiany w organizacji publicznych służb zatrudnienia. Polegały one na utworzeniu **wydziałów zatrudnienia i spraw socjalnych (WZiSS)**, które stały się podmiotami polityki zatrudnienia na poziomie województw i powiatów. Do 1975 r. wydziały wchodziły w skład prezydiów rad narodowych. Następnie przestały być organami administracji państwowej, a stały się jednostkami organizacyjnymi w urzędach wojewódzkich i miejskich. Działały z upoważnienia lub w imieniu wojewody, prezydenta miasta bądź naczelnika miasta. WZiSS powołano we wszystkich urzędach wojewódzkich, Urzędzie Miasta Stołecznego Warszawy, miasta Łodzi oraz w urzędach miejskich miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców. W trosce o skrócenie drogi „urząd – obywatel” ówczesne Ministerstwo Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska zarządziło od 1 stycznia 1980 r. powołanie dodatkowo służb zatrudnienia w każdej jednostce podstawowej administracji pań-

stwowej, czyli na szczeblu gminy. Z uwagi jednak na niewielką liczbę etatów sprawami zatrudnienia w urzędach gminnych zajmowały się osoby obsługujące tzw. wielofunkcyjne stanowiska pracy.

Utworzenie 49 województw i przejście na dwustopniowy system organizacji terenowej administracji (z wyłączeniem powiatów) spowodowało zmiany w funkcjonowaniu WZiSS w układzie przestrzennym. Struktura organizacyjna terenowych służb zatrudnienia była bardzo rozdrobniona i zorganizowana na zasadzie podwójnej zależności. Z jednej strony WZiSS podlegały merytorycznie Ministerstwu Pracy i Spraw Socjalnych, a z drugiej stanowiły jednostkę organizacyjną urzędu wojewódzkiego. Ponadto to organ wojewody określał w statucie organizacyjnym WZiSS zadania, jakie on będzie wykonywać. Wojewoda mógł upoważnić dyrektora WZiSS do załatwiania spraw w jego imieniu i do wydawania określonych decyzji administracyjnych.

W latach 80. wdrożono nowe zasady prowadzenia pośrednictwa pracy dla absolwentów szkół wyższych. Wynikało z nich, że pośrednictwo pracy dla tej kategorii osób prowadzili pełnomocnicy Ministra Pracy Płac i Spraw Socjalnych lub pełnomocnicy ministra, któremu podlegały szkoły wyższe. Zadaniem pełnomocników było pomaganie absolwentom w znalezieniu odpowiedniej pracy, udzielanie informacji o możliwościach zatrudnienia, współuczestniczenie przy organizowaniu konkursów przyjęć do pracy, przekazywanie władzom szkoły wyższej informacji o zapotrzebowaniu przedsiębiorstw na zatrudnienie absolwentów oraz o ich przygotowaniu zawodowym.

PUBLICZNE SŁUŻBY ZATRUDNIENIA ORAZ POLITYKA RYNKU PRACY PO 1989 R.

Zapoczątkowany w końcu lat 80. XX w. proces zmian systemowych w Polsce zbiegł się z okresem recesji gospodarczej. Realizowany wówczas plan Balcerowicza, którego celem było przestawienie polskiej gospodarki z centralnie planowanej na rynkową, musiał w tych okolicznościach

Zabrzańska giełda pracy, 1986. PUP Zabrze

Cech i Zawód		Wiek	Wykształcenie	Miejsce zamieszkania	Data urodzenia	Data wyjazdu	Data przyjazdu	Data zakończenia	Data rozpoczęcia	Data zakończenia	Data rozpoczęcia
1	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
2	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
3	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
4	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
5	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
6	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
7	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
8	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
9	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
10	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
11	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
12	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
13	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
14	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
15	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
16	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
17	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
18	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
19	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						
20	10 8/8	20	podstawowe	111	1968-10-10						

Wydział Zatrudnienia i Spraw Socjalnych Urzędu Miejskiego w Zabrzu
oraz
Punkt Orientacji i Poradnictwa Zawodowego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach

ORGANIZUJĄ

GIEŁDĘ PRACY

w dniach 9 i 10 maja 1989 r. godz. 10.00 - 15.00

w Domu Organizacji Społecznych
Huty „Zabrze” - Park Hutniczy 5

**ABSOLWENCI SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH,
EMERYCI, REZERWISCI, OSOBY CHCĄCE PODJĄĆ PRACĘ
ZAROBKOWĄ - DODATKOWĄ ORAZ MŁODZIEŻ
ZAINTERESOWANA PRACĄ W OKRESIE WAKACJI**

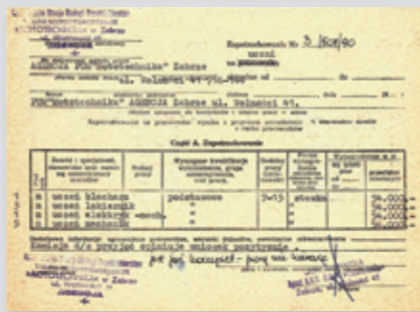
Możą wybrać oferty zgłoszone przez
zakłady pracy miasta Zabrze

Przyjdź - zapoznaj się - na pewno wybierasz taką pracę,
która pozwoli Ci żyć lepiej.

Otrzymasz informacje o możliwościach zatrudnienia, warunkach pracy
i płacy.

SZUKASZ PRACY WSTĄP DO NAS

prowadzić do bezrobocia. Do jego zmniejszenia czy łagodzenia skutków potrzebne były odpowiednie instytucje. Ich powołanie w III Rzeczypospolitej nastąpiło na mocy ustawy z 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu. Utworzono administrację pracy na bazie funkcjonujących wcześniej WZiSS urzędów rejonowych oraz wojewódzkich. Usytuowanie biur pracy w strukturze administracji państwowej oznaczało podwójne ich podporządkowanie. Podlegały one merytorycznie Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej, natomiast pod względem organizacyjno-administracyjnym były częścią rządowej administracji ogólnej (urzędów rejonowych lub wojewódzkich). Taka konstrukcja PSZ powodowała ograniczenie ich autonomii i samodzielności. W pierwszej ustawie regulującej politykę rynku pracy, którą realizowano w nowych warunkach systemowych, przeważały elementy socjalne. Wprowadzono w niej bardzo liberalne warunki nabywania ochrony socjalnej przez bezrobotnych. Ważnym zadaniem PSZ było w tym okresie łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia, głównie dzięki zapewnianiu bezrobotnym prawa do zasiłku z tytułu bezrobocia. Były one łatwo dostępne (świadczenie przyznawano bezterminowo) dla wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, niezależnie od posiadanego stażu pracy. Jednakże bardzo szybko, bo już w połowie 1990 r., wprowadzono ustawy warunków uprzedniego zatrudnienia, który determinował prawo do zasiłku. Z uwagi na wysokość sam zasiłek dla bezrobotnych stanowił często dobrą alternatywę dla wynagrodzenia otrzymywanego z pracy. Dla zakresu ochrony istotne znaczenie miała ustawowa definicja bezrobotnego, do której wprowadzono stosowne kryteria tego statusu. Ustawa o zatrudnieniu wskazywała źródła finansowania (z Funduszu Pracy) działań prowadzących do ograniczenia negatywnych skutków bezrobocia oraz służących kreacji nowych miejsc pracy. W ustawie z 1989 r. znalazły się również regulacje dotyczące m.in. pośrednictwa pracy. Zgodnie z nimi pośrednictwo pracy zostało powierzone instytucjom publicznym – biurom pracy. Jednocześnie ustawodawca dopuścił możliwość prowadzenia pośrednictwa pracy przez inne instytucje rynku pracy. Równocześnie zakazał prowadzenia pośrednictwa jako działalności gospodarczej. Na działalność pośrednictwa pracy inne niż biura pracy podmioty musiały każdorazowo uzyskiwać upoważnienie, w którym określano warunki pośrednictwa, jego zakres, a także obowiązki podmiotów.

Ustawa o zatrudnieniu z 1989 r. obowiązywała niecałe dwa lata. W następnej ustawie z 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu poświęcono znacznie więcej uwagi aktywnym formom przeciwdziałania bezrobociu, ograniczając zdecydowanie prawo do zasiłków dla bezrobotnych. Zmieniono charakter zasiłku z tytułu bezrobocia ze świadczenia bezterminowego na okresowe. Ponadto rozbudowano definicję osoby bezrobotnej, co utrudniło uzyskanie statusu bezrobotnego. W zakresie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu wprowadzono m.in. możliwość kierowania bezrobotnych do robót publicznych służących rozwojowi społeczno-gospodarcemu danego regionu, wspierano ducha przedsiębiorczości poprzez udzielanie pożyczek z Funduszu Pracy na prowadzenie działalności gospodarczej lub na organizację nowych miejsc pracy, a także motywowano pracodawców do zatrudniania absolwentów.

Kolejne zmiany w organizacji PSZ miały miejsce w styczniu 1993 r. Polegały one na przekształceniu służb zatrudnienia w specjalną administrację do spraw zatrudnienia, podporządkowaną Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej – z Urzędem Pracy, a później **Krajowym Urzędem Pracy (KUP)** jako organem centralnym realizującym politykę rządu w dziedzinie zatrudnienia, instytucjonalnej obsługi rynku pracy oraz łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych. KUP koordynował oraz nadzorował działalność podległych mu wojewódzkich i rejonowych urzędów pracy. W ten sposób utworzono administrację specjalną ds. pracy o hierarchicznej strukturze organizacyjnej, realizującą zadania państwa w zakresie polityki rynku pracy. Na jej kształt wpływ miała również współpraca z organizacjami międzynarodowymi, takimi jak: Międzynarodowa Organizacja Pracy, OECD, a przede wszystkim Bank Światowy. Należy podkreślić, iż współpraca z instytucjami międzynarodowymi była korzystna dla PSZ. I tak w 1993 r. polski rząd zdecydował się zaciągnąć w Banku Światowym pożyczkę w wysokości 100 mln dolarów. Pieniądze te zostały przeznaczone głównie na zdobywanie nowych umiejętności i technik przez pracowników publicznych służb zatrudnienia oraz na doposażenie w nowoczesny sprzęt rejonowych i wojewódzkich urzędów pracy. Z pożyczki udało się również wygospodarować środki na doskonalenie statystyki rynku pracy oraz prowadzenie rozbudowanych badań. Pożyczka okazała się bardzo dobrym przedsięwzięciem inwestycyjnym, pozwoliła bowiem

483

KONSTYTUCJA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

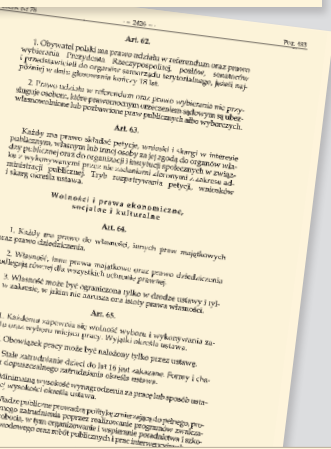
W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski — wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, zarówno wierzący w Boga będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna, jak i nie podziwiający tej wiary, a te uniwersalne wartości wywodzący z innych źródeł, równi w prawach i w powinnościach wobec dobra wspólnego — Polski, wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach, nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej, zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku, złączeni więzami wspólnoty z naszymi rodakami rozsianymi po świecie, świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej, pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane,

zwiększyć efektywność urzędów pracy oraz wzmocnić inne instytucje rynku pracy, które przejęły część zadań wchodzących w zakres polityki rynku pracy.

Początek lat 90. XX wieku to jednak nie tylko czas kształtowania się polskich instytucji rynku pracy i próba stworzenia modelu instytucjonalnej obsługi rynku pracy, ale również okres rosnącego lawinowo bezrobocia. Spowodowało to konieczność przygotowania nowego, kompleksowego aktu prawnego regulującego politykę rynku pracy w Polsce. W kolejnej ustawie z 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu utrzymano wcześniejsze podstawowe zasady dotyczące instytucjonalnej obsługi polityki rynku pracy w Polsce. Rozszerzano zakres działań służący motywowaniu bezrobotnych do aktywnego poszukiwania pracy i wprowadzono dalsze ograniczenia dotyczące udzielania świadczeń socjalnych dla bezrobotnych.

Kwestia polityki rynku pracy była również obecna w czasie dyskusji nad nową Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, która została uchwalona 2 kwietnia 1997 r. W art. 65 stanowi ona, iż każdemu obywatelowi zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Ponadto przyjęto, iż „władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych”.

Pod koniec lat 90. trwała w Polsce debata na temat decentralizacji zadań rządu, której elementem był m.in. model podporządkowania administracji pracy. Efektem debaty były zmiany w organizacji PSZ. Od 1 stycznia 2000 r. nastąpił nowy podział kompetencji między administracją państwową a samorządową w prowadzeniu polityki rynku pracy, który do dziś jest modelem rządowo-samorządowym. Urzędy pracy podporządkowano samorządom powiatowym i wojewódzkim. Istotną rolę w zakresie rynku pracy przydzielono wojewodom. W wyniku reformy wyodrębniono sieć powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy powoływanych przez władze samorządowe odpowiedniego szczebla; utworzono wydziały w urzędach wojewódzkich (w ramach wojewódzkiej administracji rządowej) oraz określono priorytety i standardy w zakresie prowadzenia polityki rynku pracy, za które odpowiada minister właściwy ds. pracy.

Art. 65.

1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa.
2. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę.
3. Stałe zatrudnienie dzieci do lat 16 jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego zatrudnienia określa ustawa.
4. Minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę lub sposób ustalania tej wysokości określa ustawa.
5. Władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych.

Początkowo zachowano Krajowy Urząd Pracy, powierzając mu zarządzanie Funduszem Pracy, ale po roku zdecydowano o jego likwidacji. Obecnie minister właściwy ds. pracy realizuje swoje zadania w polityce rynku pracy m.in. poprzez krajowe plany działań na rzecz zatrudnienia. Wszystkie działania podejmowane przez samorządy podporządkowano temu dokumentowi.

Od reformy administracyjnej rządowe organy zatrudnienia to: minister właściwy ds. pracy i wojewodowie. Natomiast samorządowe organy zatrudnienia to: w województwach – marszałek (działający poprzez wojewódzki urząd pracy), a w powiatach – starosta lub prezydent miasta (działający poprzez powiatowy urząd pracy wchodzący w skład powiatowej administracji zespolonej).

Zmiany w systemie służb zatrudnienia miały na celu zwiększenie skuteczności działań w wymiarze lokalnym. Kilka lat funkcjonowania nowego modelu służb zatrudnienia ujawniło jego zalety, ale również wady i słabości. Do zalet na pewno można zaliczyć przybliżenie podejmowania decyzji w polityce rynku pracy bezpośrednio do klienta oraz zwiększenie zaangażowania lokalnych instytucji rynku pracy. Pozwala to na lepsze zarządzanie rynkiem pracy w perspektywie lokalnej. Słabością okazał się natomiast niejasny podział kompetencji, zadań i odpowiedzialności za politykę rynku pracy (pomiędzy władzą państwową i samorządową, a także między powiatowymi i wojewódzkimi urzędami pracy).

Doświadczenia pierwszych lat funkcjonowania w Polsce nowego modelu administracji pracy stały się podstawą przyjęcia kolejnej ustawy regulującej politykę rynku pracy i wskazującej na rolę w niej PSZ. Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy miała na celu zwiększyć zakres i efektywność działania publicznych służb zatrudnienia oraz dostosować prowadzoną w Polsce politykę rynku pracy do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej. Już w samej nazwie ustawy zaakcentowano nowe podejście do rozwiązywania problemów rynku pracy, polegające na rozszerzeniu i wzmocnieniu działań prowadzących do promocji zatrudnienia. Ustawodawca zdefiniował po raz pierwszy – po 1989 r. – publiczne służby zatrudnienia. Przyjął, że PSZ to system organów zatrudnienia wraz z urzędami, które je obsługują. Organem zatrudnienia jest starosta (prezydent miasta na prawach powiatu), marszałek województwa,

Lp.	Nazwa i adres urzędu obsługującego	Data rozpoczęcia i zakończenia kontroli	Liczba dni	Liczba godzin	Opis przebiegu kontroli i stwierdzone uchybienia	Podpis kierownika	Podpis kierownika urzędu	Data podpisania	Lp.	Opis przebiegu kontroli i stwierdzone uchybienia
1	Urząd Pracy w Zabrze	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
2	Urząd Pracy w Katowicach	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
3	Urząd Pracy w Sosnowcu	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
4	Urząd Pracy w Bydgoszczy	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					

Lp.	Nazwa i adres urzędu obsługującego	Data rozpoczęcia i zakończenia kontroli	Liczba dni	Liczba godzin	Opis przebiegu kontroli i stwierdzone uchybienia	Podpis kierownika	Podpis kierownika urzędu	Data podpisania	Lp.	Opis przebiegu kontroli i stwierdzone uchybienia
1	Urząd Pracy w Warszawie	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
2	Urząd Pracy w Łodzi	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
3	Urząd Pracy w Wrocławiu	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
4	Urząd Pracy w Poznaniu	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					

Lp.	Nazwa i adres urzędu obsługującego	Data rozpoczęcia i zakończenia kontroli	Liczba dni	Liczba godzin	Opis przebiegu kontroli i stwierdzone uchybienia	Podpis kierownika	Podpis kierownika urzędu	Data podpisania	Lp.	Opis przebiegu kontroli i stwierdzone uchybienia
1	Urząd Pracy w Katowicach	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
2	Urząd Pracy w Gliwicach	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
3	Urząd Pracy w Chorzowie	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					
4	Urząd Pracy w Mysłowicach	1948-1949	20	200	Kontrola prowadzona przez...					

Książka kontroli zabrzańskiego urzędu pracy prowadzona od lat 40., ostatni wpis z czerwca 2018. PUP Zabrze

województwa i minister właściwy do spraw pracy. Urzędami obsługującymi wymienione organy są odpowiednio: powiatowy urząd pracy, wojewódzki urząd pracy, wydzielone komórki organizacyjne w urzędzie wojewódzkim, ministerstwo właściwe do spraw pracy. Ponadto ustawodawca dokonał istotnych modyfikacji instytucji i instrumentów rynku pracy, zwiększył selektywność instrumentów aktywizacji bezrobotnych, ograniczył świadczenia socjalne oraz zmniejszył biurokrację. Nie zrealizował jednak niezmiernie ważnego postulatu płynącego od pracowników urzędów pracy, a mianowicie nie wyprowadził z systemu urzędów pracy obowiązku opłacania za bezrobotnych składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W nowej ustawie rozszerzono również możliwości współdziałania podmiotów publicznych i niepublicznych, przyjęto rozwiązania pozwalające na szeroką współpracę organów zatrudnienia z innymi podmiotami, a zwłaszcza z radami zatrudnienia, ze związkami zawodowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, agencjami zatrudnienia i pracodawcami. W ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pozostawiono, wprowadzony w wyniku reformy instytucjonalnej, podział zadań pomiędzy rządową a samorządową administrację pracy. Ministrowi właściwemu ds. pracy przyporządkowano do realizacji zadania na rzecz rynku pracy głównie przez przygotowywanie i koordynację realizacji Krajowego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia. Organ ten był również odpowiedzialny za zharmonizowanie działań podejmowanych przez PSZ, a w szczególności przez realizowanie zadań wynikających z funkcji dysponenta Funduszu Pracy: wspieranie kształcenia ustawicznego, tworzenie i upowszechnianie zasobów informacyjnych, ustalanie standardów usług rynku pracy, prowadzenie badań i opracowywanie analiz w sferze zatrudnienia, rozwijanie systemów teleinformatycznych wspierających pracę pracowników PSZ.

Działalność urzędów pracy koncentruje się dzisiaj w większym stopniu niż w przeszłości na aktywizacji bezrobotnych. Takiej roli PSZ służyły kolejne nowelizacje ustawy z 2004 r. I tak od 1 lutego 2009 r. nastąpiło wzmocnienie priorytetu polityki rynku pracy – działań służących tworzeniu nowych miejsc pracy oraz jak najszybszemu podejmowaniu zatrudnienia przez bezrobotnych. Instrumenty rynku pracy, oddziałujące na jego stronę podażową, zostały tak ukształtowane, aby stymulować bezrobotnych i biernych zawodowo do podejmowania pracy.

W wyniku zmian w ustawie, wprowadzonych w 2008 r., zwiększono dostęp do usług rynku pracy poprzez stworzenie możliwości realizacji usług rynku pracy obok PSZ innym instytucjom rynku pracy. Rozwiązanie to umożliwiło wprowadzenie modelu, w którego ramach obsługą instytucjonalną rynku pracy zajmowały się nie tylko PSZ, ale i organizacje prywatne czy społeczne. W rezultacie tworzono w Polsce nowy publiczno-niepubliczny model współdziałania różnych podmiotów na rynku pracy. Ponadto w 2008 r. przyjęto regulacje umożliwiające powstawanie na terenie gmin lokalnych punktów informacyjno-konsultacyjnych, co miało implikować poszerzenie współpracy między gminnymi ośrodkami pomocy społecznej a urzędami pracy. To rozwiązanie umożliwiło wielu osobom skorzystanie z pomocy bez konieczności przychodzenia do PUP, które dość często były bardzo oddalone od ich miejsca zamieszkania. W wyniku wprowadzonych zmian pojawiła się możliwość tworzenia w powiatowych urzędach pracy **centrów aktywizacji zawodowej (CAZ)**, zajmujących się realizacją zadań w zakresie usług rynku pracy oraz instrumentów rynku pracy. Zarówno na tworzenie lokalnych punktów informacyjno-konsultacyjnych, jak i CAZ, przeznaczono dodatkowe środki z Funduszu Pracy.

Ponadto w nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy ustanowiono nowy, aktywizujący model wypłacania zasiłków dla bezrobotnych. Zgodnie z nim kwota zasiłku spada wraz z wydłużaniem się okresu pozostawania bez pracy. Miało to prowadzić do zwiększenia aktywności bezrobotnych.

Dokonane w 2008 r. zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy nie rozwiązywały wielu problemów, na jakie w dalszym ciągu natrafiały PSZ w realizowanej polityce rynku pracy. Problemy te w dużym stopniu wiązały się z jakością świadczonych usług rynku pracy i dostępem do nich. Ponadto pogarszająca się sytuacja gospodarcza w kraju jeszcze bardziej uwidoczniła utrzymujące się na rynku pracy problemy o charakterze strukturalnym, jak: niska aktywność zawodowa, niewielkie przepływy z bierności do aktywności zawodowej, wysokie ryzyko opuszczenia – w dłuższej perspektywie – rynku pracy przez kobiety, które decydują się na założenie rodziny, wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, niska mobilność zawodowa i przestrzen-

na osób dorosłych. Wymienione zagadnienia wskazywały na potrzebę uruchomienia działań, które usprawnią funkcjonowanie rynku pracy, w tym udoskonalią działania podejmowane przez publiczne służby zatrudnienia. Możliwości takie zostały uwzględnione w zapisach ustawy o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz innych ustaw z 14 marca 2014 r. (obowiązująca od 27 maja 2014 r.), którą dość często określano jako tę, która reformuje publiczne służby zatrudnienia. Wprowadzone zmiany miały umożliwić m.in.: poprawę efektywności działania urzędów pracy i jakości ich usług, wsparcie powracających do pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka, zwiększenie udziału osób pracujących w KFS, poprawę sytuacji bezrobotnych osób młodych i powyżej 50. roku życia oraz dostosowanie krajowych przepisów prawnych do regulacji unijnych.

Nowelizacja ustawy z 2014 r. tworzyła możliwości zwiększenia zatrudnienia w trzech priorytetowych grupach bezrobotnych, czyli osób młodych do 30. roku życia, osób starszych powyżej 50. roku życia i rodziców powracających na rynek pracy. Uzyskanie tego efektu wymagało wprowadzenia specjalnych grup instrumentów, które były przyporządkowane do każdej priorytetowej grupy. I tak dla osób do 30. roku życia przewidziano m.in.: zwolnienie pracodawców zatrudniających skierowanych przez urząd pracy bezrobotnych z obowiązku odprowadzania za nich składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych; ułatwienie zdobycia stażu zawodowego poprzez refundację składek na ubezpieczenie społeczne dla bezrobotnych po raz pierwszy podejmujących pracę; uruchomienie bonów stażowych, szkoleniowych, czy bonów na zatrudnienie i zasiedlenie; wspieranie przedsiębiorczości poprzez stworzenie dostępu do kredytu w ramach programu „Pierwszy biznes – Wsparcie w starcie”. Natomiast zwiększeniu zatrudnienia osób starszych miało sprzyjać dofinansowanie do wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył co najmniej 50 lat. Nowe instrumenty adresowano również do osób powracających po dłuższej przerwie na rynek pracy w związku z wcześniejszym sprawowaniem opieki nad dzieckiem lub inną osobą zależną. W tym celu wprowadzono grant na telepracę i świadczenie aktywizacyjne.

Kolejnym istotnym rozwiązaniem w ramach nowelizowanej ustawy z 2014 r. było dalsze zwiększenie roli partnerstw publiczno-społecznych i publiczno-prawnych w instytucjonalnej obsłudze rynku pracy poprzez tzw. kontraktację, która dotyczyła zlecenia przez PSZ innym instytucjom, w tym agencjom zatrudnienia, usług rynku pracy, działań aktywizacyjnych, których celem było doprowadzenie bezrobotnego do zatrudnienia. Za działania aktywizacyjne przyjęto pakiet inicjatyw mających na celu podjęcie i utrzymanie przez bezrobotnego odpowiedniej pracy lub rozpoczęcie działalności gospodarczej. Dawała ona instytucjom możliwość doboru usług i instrumentów rynku pracy, które będą najbardziej odpowiadały potrzebom bezrobotnego. Sama kontraktacja pewnych działań była już dużo wcześniej praktykowana i dotyczyła najczęściej usług szkoleniowych, a od 2009 r. usług pośrednictwa pracy. Istniejące od 2014 r. nowe rozwiązania w kontraktacji miały sprzyjać efektywności działań adresowanych do osób objętych wsparciem, co znajdowało odzwierciedlenie w powiązaniu wynagrodzenia instytucji realizującej kontrakt z efektami jej pracy.

Następnym rozwiązaniem wprowadzonym w połowie 2014 r. było utworzenie **Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS)**, który jako instrument ma pełnić funkcję prewencyjną. Środki jego są wykorzystywane na inwestowanie w kapitał ludzki, co ma zapobiegać zwolnieniom pracowników, w sytuacji gdy ich kompetencje i wiedza nie odpowiadają wymaganiom rynku pracy. Stworzenie w ten sposób możliwości poprawy jakości zaangażowanego potencjału roboczego powinno zachęcić pracodawców do inwestowania w kapitał ludzki i sprzyjać poprawie pozycji ich firm na konkurencyjnym rynku. Pracodawcy w tym celu składają wnioski, które w drodze konkursu są oceniane. Po pozytywnym ich rozpatrzeniu mają możliwość sfinansowania z KFS kosztów kształcenia od 80% do 100%, w zależności od wielkości firmy. Katalog kosztów, jakie mogą być sfinansowane z KFS, jest bardzo szeroki, obejmuje bowiem nie tylko wydatki związane z finansowaniem kursów, studiów podyplomowych, ale także koszty egzaminów umożliwiających uzyskanie dyplomów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych oraz koszty badań lekarskich i psychologicznych, wymaganych do podjęcia kształcenia lub pracy zawodowej po ukończeniu kształcenia. Wprowadzenie KFS do finansowania przedsięwzięć prewencyjnych może dowodzić,

że działania PSZ (w formie wsparcia czy świadczenia pomocy) są adresowane nie tylko do bezrobotnych, ale i do pracodawców. Tym samym PSZ włączyły się bezpośrednio w realizację Strategii 2020, która zakłada budowanie inkluzywnej gospodarki opartej na wiedzy. Skutkiem ich działań podejmowanych w ramach realizowanej polityki rynku pracy ma być zmniejszenie stopnia niedopasowania kwalifikacyjno-zawodowego podaży i popytu strony rynku pracy, co ma zapobiec wykluczeniu społecznemu osób o niskich lub niedostosowanych do potrzeb rynku pracy umiejętnościach.

POLSKIE PUBLICZNE SŁUŻBY ZATRUDNIENIA W SIECI EURES

Wejście Polski do Unii Europejskiej oznaczało włączenie polskich publicznych służb zatrudnienia do sieci EURES (EUROpean Employment Services), którą powołano na mocy decyzji Komisji Europejskiej z października 1993 r. Przynależność polskich służb zatrudnienia do sieci oznaczała zwiększenie obszaru rynku pracy, który te instytucje zaczęły obsługiwać, oraz współpracę z innymi europejskimi publicznymi służbami zatrudnienia. Wdrażanie sieci EURES wymagało wprowadzenia dodatkowych przepisów prawnych, regulujących funkcjonowanie EURES w Polsce. Odpowiednie zapisy znalazły odzwierciedlenie w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2004 r. Wskazano w niej podmioty, którym przydzielono realizację usług EURES i określono ich zadania. Ministrowi właściwemu do spraw pracy powierzono realizowanie i koordynowanie działań wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy w zakresie ich udziału w EURES oraz w procesie tworzenia narzędzi i metod dla potrzeb usług EURES. W resorcie pracy zadania te realizuje Departament Rynku Pracy za pośrednictwem krajowego koordynatora EURES. Bezpośrednimi wykonawcami usług sieci EURES w Polsce są pracownicy wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy, a od 2015 r. działania w tym obszarze tematycznym prowadzi również OHP.

FUNDUSZ PRACY I INNE FUNDUSZE AKTYWIZUJĄCE RYNEK PRACY ORAZ WSPIERAJĄCE OSOBY BEZROBOTNE

System finansowania polityki rynku pracy jest czynnikiem, który w istotnym stopniu wpływa na zakres i skuteczność realizacji jej zadań. W ramach tej polityki pojawiają się działania o charakterze socjalnym, jak i ekonomicznym, aktywizujące lokalne, regionalne rynki pracy, a w konsekwencji rynek krajowy. Działania takie realizują PSZ, a ich zakres determinują określone środki finansowe, ważny jest zatem budżet, jakim dysponują jednostki je tworzące.

Przypomnijmy historię tworzenia funduszy aktywizujących rynki pracy i ograniczających negatywne skutki bezrobocia. Geneza ich sięga okresu międzywojennego. Ich typowe wyodrębnienie w historii publicznych służb zatrudnienia – jak już wcześniej wspomniano – nastąpiło w 1924 r. pod wpływem załamania gospodarczego. Wprowadzono wówczas nowe rozwiązanie, mające na celu łagodzenie skutków bezrobocia w postaci ustawowego zabezpieczenia na wypadek utraty pracy, powołując dla pracowników fizycznych Fundusz Bezrobocia i Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Od tej pory pracownicy systematycznie opłacali składki ubezpieczeniowe, które dawały im prawo do pobierania zasiłków w momencie utraty pracy. Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia nie rozwiązywało wszystkich problemów, jakie były następstwem rosnącej dezaktywizacji zawodowej ludności, co wynikało m.in. z pozostawiania poza jego zasięgiem licznych grup pracowników. Ponadto w czasie kryzysu gospodarczego pracownicy byli zwalniani, zasilając zasób bezrobotnych, a ci, którzy pracowali, otrzymywali bardzo niskie wynagrodzenia. Powodowało to coraz mniejsze wpływy z tytułu wpłacanych składek do Funduszu Bezrobocia, istniejącego od 1924 r., i w 1931 r. pojawił się w nim deficyt na poziomie 65,1 mld zł. Dlatego w czerwcu 1932 r. zmieniono przepisy uprawniające do korzystania z zasiłków i obniżono ich wysokość oraz utworzono Fundusz Pomocy Bezrobotnym, który istniał tylko przez rok.

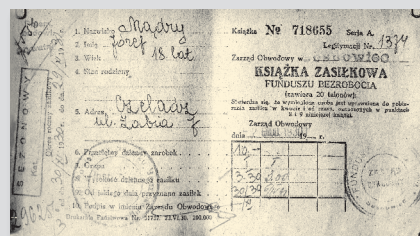
Podejmowane przez władzę działania okazywały się mało skuteczne w ograniczaniu bezrobocia, co nasilało

Kolejka po zasiłek dla bezrobotnych w siedzibie Funduszu Bezrobocia w Krakowie, listopad 1933. NAC

Wydawanie zaświadczeń i książeczek uprawniających do pobierania zasiłku dla bezrobotnych w siedzibie Funduszu Bezrobocia w Krakowie, listopad 1933. NAC

„...wszędzie i zewsząd płyną skargi ludu dotkniętego bezrobociem, tłumnie i gromadnie skarga łączy się w jedno wielkie rozpaczliwe wołanie: Pracy! pracy nam dajcie!”

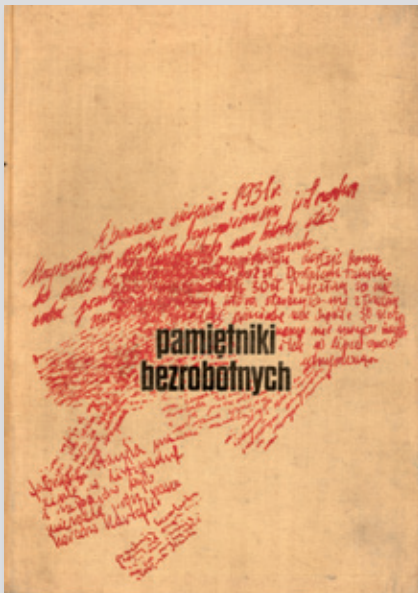
„...Robotnik pracowałby chętnie, gdyby zaofiarowano mu zamiast jałmużny pracę za sprawiedliwą zapłatę”

„...Bez pracy nikczemnieją dusze, łamią się charaktery. O pracę więc wołam z głębi serca, o pracę dla siebie i tych tysięcy innych bezrobotnych, którzy pracować są zdolni do niej, ale nie mają sposobu na jej zdobycie. Witaj jutrzeńko pracy!” (Źródło: Pamiętniki bezrobotnych, IGS, Warszawa 1933, s.10)

niezadowolenie wśród społeczeństwa domagającego się pracy. Problem ten został utrwalony w pamiętnikach bezrobotnych opublikowanych przez Instytut Gospodarstwa Społecznego.

Wspomniane negatywne nastroje i pogarszająca się sytuacja ekonomiczna kraju oraz świadomość wśród decydentów, że źródłem bezrobocia jest nie tylko recesja, ale zła struktura społeczno-gospodarcza kraju, spowodowały, że w 1933 r. zdecydowano się na wprowadzenie nowych rozwiązań instytucjonalnych, które objęły m.in. powołanie Funduszu Pracy. Nowej finansowej instytucji przyporządkowano dwie funkcje, społeczną i ekonomiczną. W wypadku pierwszej chodziło o dostarczenie pracy lub środków utrzymania osobom pozbawionym pracy i niemającym innych środków do życia. W drugiej funkcji istotne okazało się włączenie Funduszu do puli instrumentów czynnie uczestniczących w rozbudowie gospodarczej kraju. Fundusz Bezrobocia odgrywał mniejszą rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych. Uznano, iż państwa nie stać na utrzymanie dwóch zbliżonych funkcjonalnie instytucji, ponieważ ich aparat administracyjny jest zbyt kosztowny, i zdecydowano w końcu 1934 r. o połączeniu tych dwóch funduszy, a w praktyce to oznaczało wchłonięcie Funduszu Bezrobocia przez Fundusz Pracy. Jeśli chodzi o zabezpieczenie robotników, oznaczało to tylko zmianę organizacyjną, przy zachowaniu niezmiennych przepisów o świadczeniach i składkach aż do wybuchu II wojny światowej.

Po II wojnie światowej, w latach 50., na skutek ujawnienia się strukturalnych problemów na rynku pracy, w tym bezrobocia, zdecydowano się na szerszą interwencję państwa poprzez utworzenie w 1956 r. w ramach rezerwy budżetowej **Funduszu Interwencyjnego**. Środki tego funduszu były redystrybuowane przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej do prezydiów rad narodowych miast, gdzie zdiagnozowano bezrobocie. Mogły być one przeznaczone na finansowanie tworzenia nowych miejsc pracy, zarówno stałych, jak i sezonowych (które powstawały przede wszystkim w sektorze komunalnym), oraz wykorzystane na organizowanie szkoleń dla bezrobotnych. Środki z Funduszu Interwencyjnego przyznawano w formie bezzwrotnych dotacji bądź długoterminowych, niskooprocentowanych kredytów. Z wyników badań przeprowadzonych przez Instytut Gospodarstwa Społecznego wynika, że w do końca trzeciego kwartału 1957 r.

Dysponent główny przede wszystkim opracowuje projekty planów i sprawozdań, ustala limity wydatków, kontroluje, zapewnia płynność finansową Funduszu Pracy, ma prawo do zaciągania kredytów i pożyczek. Obowiązkiem wszystkich dysponentów jest wydatkowanie środków w sposób celowy i oszczędny, umożliwiając terminową realizację zadań. Przychodami Funduszu Pracy są: obowiązkowe składki, dotacje z budżetu państwa, kredyty i pożyczki oraz środki pochodzące z innych źródeł (np. odsetki bankowe, opłaty za zezwolenia na zatrudnianie cudzoziemców, kary pieniężne, grzywny). Do przychodów Funduszu Pracy zalicza się także środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej, przeznaczone na współfinansowanie niektórych projektów oraz działań związanych z udziałem w sieci EURES. Wydatki Funduszu Pracy można podzielić na dwie podstawowe grupy: obligatoryjne, do których należą wydatki na finansowanie zasiłków i innych świadczeń, oraz fakultatywne, na które składają się wydatki na finansowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, wynagrodzeń i składek oraz dodatków do wynagrodzeń pracowników powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy oraz Ochotniczych Hufców Pracy. W latach 1990–2006 i 2011–2013 przeważającą część środków z Funduszu Pracy kierowano na realizację zadań obligatoryjnych, czyli wypłatę zasiłków. Do roku 2002 stanowiły one ponad 80% wydatków z Funduszu Pracy. W tym okresie wydatki na aktywizację lokalnych rynków pracy wynosiły średnio 12%, ale w roku 1992 tylko 4,7%.

Po włączeniu PSZ do samorządów przekazywanie środków Funduszu Pracy samorządom województw i powiatów odbywało się zgodnie z algorytmem określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów. Minister właściwy ds. pracy do 2014 r. uwzględniał w algorytmie przede wszystkim liczbę bezrobotnych z pewnych grup ryzyka, jak np. osób młodych, osób w wieku 50+, liczbę pozostałych bezrobotnych. Od 2015 r. wprowadzono prostą zasadę polegającą na tym, że im wyższą efektywnością działań aktywizacyjnych wykazywały się publiczne służby zatrudnienia w poprzednim roku, tym większa pula środków z Funduszu Pracy mogła do nich trafić w kolejnym roku.

Od 2014 r. aspekt efektywnościowy wystąpił również w podziale środków z Funduszu na wynagrodzenia pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem doradców klienta i kadry kierowniczej urzędów pracy. Wiązał się

on z przekazywaniem samorządom powiatów 2% kwoty środków (limitu) Funduszu Pracy ustalonej na rok poprzedni na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej, którą przeznaczono na finansowanie kosztów nagród oraz składek na ubezpieczenia społeczne pracowników powiatowego urzędu pracy. Celem wprowadzonego rozwiązania było zwiększenie motywacji pracowników PUP, w szczególności pełniących funkcje doradców klienta, oraz poprawa efektywności działań podejmowanych przez urzędy pracy na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

INFORMATYZACJA PUBLICZNYCH SŁUŻB ZATRUDNIENIA

Pierwsze próby komputeryzacji publicznych służb zatrudnienia nastąpiły już w latach 70. XX wieku. Z raportu M. Kabaja i Z. Sadowskiego *O stanie pośrednictwa pracy w Polsce* wynika, że digitalizację zapoczątkowano w funkcjonujących wówczas WZiSS. Rozwiązania informatyczne zastosowano do realizacji polityki zatrudnienia w wyodrębnionych tematycznie obszarach, dla których utworzono podsystemy informatyczne, takie jak; „Programowanie Zatrudnienia”, „Absolwent”, „Pośrednictwo Pracy”, „Analiza Rynku Pracy”.

Wydział Zatrudnienia i Spraw Socjalnych we Wrocławiu był pierwszym w kraju, który zastosował elektroniczną technikę obliczeniową (w 1975 r.) i wykorzystał ją do realizacji usługi pośrednictwa pracy. Z doświadczeń wrocławskiego WZiSS korzystały inne terenowe służby zatrudnienia. Służby te do eksploatacji systemów informatycznych wykorzystywały sprzęt krajowy ODRA 1305, MERA 9150.

Natomiast pojedyncze, wycinkowe systemy – które były adaptacją opracowań wrocławskich – z różną częstotliwością stosowano również w WZiSS w Elblągu, Gdańsku, Bydgoszczy, Krakowie, Lublinie, Olsztynie, Rzeszowie, Tarnobrzegu, Słupsku i w Warszawie. Organy zatrudnienia w tych miastach bazowały na usługach istniejących ośrodków informatycznych (np. Rządowego Centrum Informatycznego PESEL).

Na przełomie lat 70. i 80. był popularny podsystem informatyczny „Magister”. O jego popularności świadczy liczba 30 wydziałów zatrudnienia i spraw socjalnych, które zdecydowały się na jego implementację. Dostarczał on informacji o liczbie osób z wyższym wykształceniem w przekroju wieku i liczbie absolwentów według specjalności. Ponadto umożliwiał przygotowanie opracowań analitycznych na temat zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem o określonej specjalizacji. Oprócz walorów tego systemu użytkownicy dostrzegali pewne jego mankamenty: brak aktualizacji informacji, utrudniony dostęp do korzystania z systemu, długi okres oczekiwania na wydruki według układu odpowiadającego organom zatrudnienia.

Rozpoczęcie w Polsce skoordynowanych prac, związanych z wdrożeniem i rozwojem systemu informatycznego wspierającego funkcjonowanie PSZ można właściwie datować od uruchomienia projektu Banku Światowego „Automation of the Labour and Social Welfare Organisation” (ALSO) w 1994 r. Rezultatem działań realizowanych w projekcie było utworzenie m.in. systemu informatycznego PULS (SI PULS), który w latach 1997–2000 został wdrożony w większości powiatowych urzędów pracy (w 90%).

Od 1999 r. (po wykonaniu zasadniczych prac w projekcie ALSO) nadzór nad utrzymaniem i rozwojem systemu informatycznego sprawował Krajowy Urząd Pracy, a po jego likwidacji Departament Informatyki Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, który w 2002 r. rozpoczął prace związane z przygotowaniem i wdrożeniem programu SYRIUSZ. Zintensyfikowanie prac nad informatyzacją publicznych służb zatrudnienia było możliwe dzięki zapisom w ustawie z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Zobowiązały one ministra właściwego ds. pracy do podejmowania zadań na rzecz zatrudnienia i rynku pracy przez wprowadzenie i rozwijanie w publicznych służbach zatrudnienia systemów teleinformatycznych, zapewniających spójny system obsługi rynku pracy oraz prowadzenie i udostępnianie internetowej bazy ofert pracy. W tej samej ustawie stwierdzono, że jednym z głównych zadań realizowanych w ramach pośrednictwa pracy przez powiatowe urzędy pracy jest upowszechnianie ofert pracy, w tym przekazywanie ich do internetowej bazy ofert.

W ramach projektów PHARE, które były realizowane w latach 2000–2005, zostały przygotowane, wytworzo-

ne i wdrożone narzędzia do monitoringu beneficjentów, klientów publicznych służb zatrudnienia.

Efektom informatyzacji publicznych służb zatrudnienia jest utworzenie portalu www.zielonalinia.gov.pl. Zielona Linia to Centrum Informacyjno-Konsultacyjne Służb Zatrudnienia, które zapewnia obsługę klientów według wysokich standardów jakości usług. Dostęp do Centrum jest powszechny i bezpłatny. Z jego usług mogą zatem korzystać nie tylko osoby bezrobotne i pracodawcy, ale wszyscy potrzebujący informacji o usługach realizowanych przez PSZ. Klienci kontaktują się z Centrum poprzez infolinię (pod numerem 19 524). Klienci, oprócz kontaktu telefonicznego, w ramach którego są kierowani do odpowiedniego konsultanta (w zależności od problemu, z jakim się zgłaszają), mogą również skorzystać z poczty elektronicznej, pisząc na adres kontakt@zielona.linia.gov.pl, zadać pytanie za pośrednictwem tzw. formularza kontaktowego albo napisać na czacie. Usługi Zielonej Linii, które – jak już wspomniano – mogą być adresowane do poszukujących pracy i pracodawców.

FUNKCJONOWANIE PUBLICZNYCH SŁUŻB ZATRUDNIENIA W PRZYSZŁOŚCI

W przyszłości publiczne służby zatrudnienia będą musiały sprostać wyzwaniom wynikającym z dynamicznie zmieniającego się rynku pracy. Do zadań ich z pewnością będzie należała obsługa podstawowych podmiotów rynku pracy, czyli pracodawców i bezrobotnych, jak też osób poszukujących pracy. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, iż częściej w przeszłości urzędy pracy koncentrowały się na obsłudze podażowej strony rynku pracy i ten segment będzie w dalszym ciągu w obszarze działań PSZ. W przyszłości działania te powinny przynosić bardziej trwale rezultaty, które należy rozpatrywać w kontekście przejściowych rynków pracy. Wymagać to będzie podejmowania przez publiczne służby zatrudnienia nowych zadań, które powinny zapewnić pewną równowagę między elastycznością a bezpieczeństwem socjalnym.

Przejściowe rynki pracy wpisały się na trwale w krajobraz polskiej gospodarki i generują pewne zagrożenia społecz-

ne, które wiążą się z: ryzykiem niskich dochodów z powodu niskiego poziomu wykształcenia lub jego braku; ryzykiem zmienności dochodów z powodu wahań popytu i przechodzenia z jednej pracy do drugiej; ryzykiem całkowitej utraty dochodów z powodu przymusowego bezrobocia; ryzykiem ograniczonych możliwości zarobkowych z powodu pełnienia pewnych ról społecznych (sprawowanie opieki nad osobami zależnymi); ryzykiem ograniczonych dochodów lub braku dochodów z powodu niepełnosprawności, przewlekłej choroby lub starszego wieku, a w przypadku młodych osób z powodu braku doświadczenia zawodowego. Ważną rolę w tym procesie będą odgrywać usługi pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, w ramach których klienci będą uświadamiani o zmieniających się uwarunkowaniach związanych z zawodami i ofertami pracy. Usługi te będą indywidualizowane, dopasowywane w stopniu maksymalnym do potrzeb klientów nie tylko indywidualnych, ale i instytucjonalnych.

PSZ będą musiały dysponować niestandardowymi środkami adresowanymi do grup defaworyzowanych na rynku pracy, jak np. osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, czy osoby powracające na rynek pracy po dłuższej przerwie. Oznaczać to będzie zdolność PSZ do elastycznego działania, reagowania efektywnego i skutecznego w warunkach zmieniającego się otoczenia. Wymagać to będzie od PSZ: umiejętności integracji usług, zarządzania siecią, dalszej digitalizacji, segmentacji klientów, restrukturyzacji organizacyjnej, zmniejszenia biurokracji w obsłudze klientów.

W grupie klientów publicznych służb zatrudnienia powinny częściej pojawiać się pracodawcy, jako klienci instytucjonalni, bo obecnie to oni mają coraz większe problemy z rekrutacją pracowników. W szczególności małe i średnie przedsiębiorstwa często potrzebują znaczącego wsparcia ze strony urzędów pracy. Jest ono konieczne ze względu na brak w wielu firmach z tego sektora przedsiębiorstw działów HR, personalnych, które mogłyby z powodzeniem prowadzić skuteczny werbunek pracowników. Wymagać to będzie aktywności urzędów pracy w inicjowaniu współpracy z partnerami publicznymi i prywatnymi, a w grupie tej istotną rolę będą spełniać przedsiębiorstwa. Współpraca ta jest konieczna w identyfikacji, orientacji i weryfikacji potrzeb rynków pracy oraz dopasowania do

nich odpowiednich usług i instrumentów. Pozwoli to na łączenie potrzeb z usługami i na tworzenie nowych, tych niezbędnych dla równoważenia rynku pracy. Niektóre z usług będą unowocześniane i w tym wypadku pomocne będą nowe technologie, które już zmodyfikowały i nadal będą unowocześniać narzędzia gromadzenia oraz wymiany danych i ich analizy. I tak na przykład w samej usłudze pośrednictwa pracy digitalizacja może zmienić, usprawnić sposób naboru pracowników. Technologia w końcu zwiększy możliwości PSZ występujących w roli pośrednika wymiany informacji o rynku pracy i potrzebach jego podstawowych podmiotów. Ponadto rozwiązania technologiczne powinny umożliwić publicznym służbom zatrudnienia utrzymanie kosztów pracy na niższym poziomie oraz poprawić ich wyniki pracy. W konsekwencji może to skutkować funkcjonowaniem wirtualnego urzędu pracy, ale z jego usług będą mogły korzystać tylko niektóre grupy klientów, przede wszystkim te, które nie są zagrożone wykluczeniem cyfrowym.

ZAKOŃCZENIE

Przez 100 lat publiczne służby zatrudnienia ewoluowały. Zmiany dokonywały się z różną dynamiką, w dużym stopniu determinowaną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną. Dokonywały się one w sferze organizacyjnej, jak i funkcjonalnej. Należy jednak podkreślić, iż w Polsce od początku istnienia publiczne służby zatrudnienia starały się wprowadzać innowacyjne rozwiązania w obsłudze rynku pracy. Co prawda, w pierwszej fazie koncentrowały się na obsłudze socjalnej osób znajdujących się w trudnej sytuacji z tytułu utraty pracy bądź utrudnionego dostępu do rynku pracy. Z biegiem lat starały się coraz bardziej oddziaływać na stronę popytową rynku pracy, wspierając pracodawców w prowadzeniu działalności gospodarczej, a nawet występowały w charakterze pracodawcy, organizując dla bezrobotnych prace interwencyjne w swoich siedzibach, za co były czasami krytykowane.

Zmiany na rynku pracy przebiegały bardzo szybko. Wymuszało to dużą elastyczność instytucji odpowiadających za prowadzenie polityki na rzecz walki z bezrobociem oraz wzrostu zatrudnienia. Pojawiały się nowe inicjatywy,

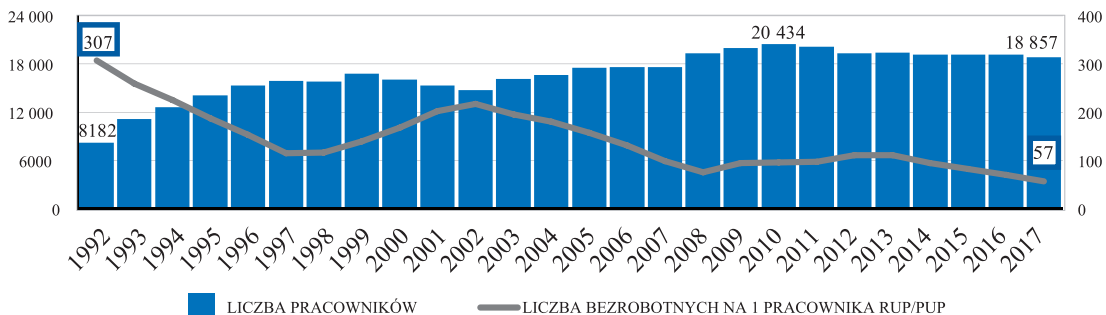
które miały zwiększać efektywność polityki rynku pracy oraz dostosowywać ją do nowych wyzwań. Polskie urzędy pracy starały się nie tracić dystansu i szybko reagować na pojawiające się nowe pomysły. Modyfikowały podejście do podmiotów rynku pracy, co znalazło odzwierciedlenie w promowaniu zatrudnienia, i temu były podporządkowane wprowadzane sukcesywnie nowe instrumenty bądź decydowano się na doskonalenie tych istniejących. Wszystkie te zmiany wynikały z lepszego rozumienia potrzeb rynku pracy i coraz większego wsparcia finansowego, które w dużym stopniu pochodziło początkowo z zewnątrz, ze środków Banku Światowego, czy później z Europejskiego Funduszu Społecznego. Pomoc ta była istotna w sferze organizacyjnej, kadrowej czy przy tworzeniu odpowiedniej infrastruktury informatycznej, wspierającej pracę osób wykonujących bardzo złożone zadania, obsługujących często „trudnych klientów”, z których większość należała do grup ryzyka na rynku pracy.

Przyszłe działania PSZ będą pochodną polityki rynku pracy, ale ona musi być rozumiana o wiele szerzej niż do tej pory i obejmować nie tylko zabezpieczenie socjalne, doraźne równoważenie rynku pracy. W jej ramach powinny znaleźć się kwestie zatrudnialności, edukacji czy migracji. W polityce tej ważne miejsce będzie zajmować współpraca z różnymi interesariuszami rynku pracy, bez której publiczne służby zatrudnienia nie będą mogły samodzielnie rozwiązać wielu problemów, jakie pojawią się w obszarze ich działania. Tylko tak rozumiana polityka rynku pracy oraz dostosowane do niej urzędy pracy będą w stanie efektywnie odpowiadać na rosnące oczekiwania klientów publicznych służb zatrudnienia.

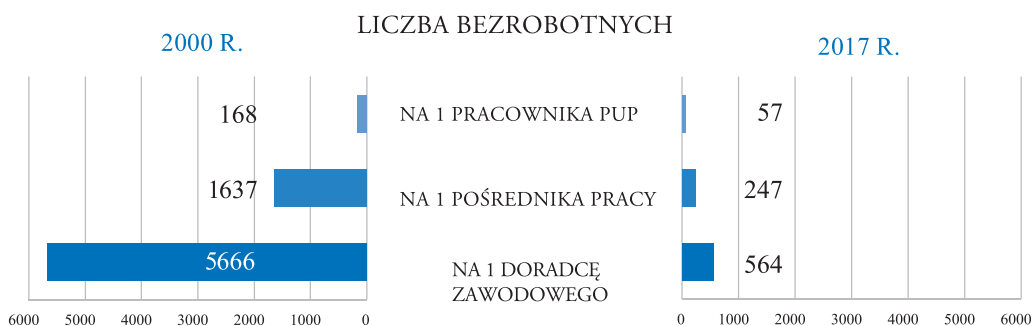

SŁUŻBY ZATRUDNIENIA W POLSCE PO 1989 R.

LICZBA PRACOWNIKÓW REJONOWYCH/POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY
ORAZ LICZBA BEZROBOTNYCH NA 1 PRACOWNIKA REJONOWEGO/POWIATOWEGO
URZĘDU PRACY W LATACH 1992-2017

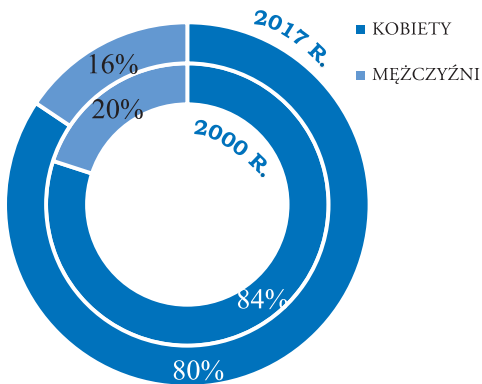

Od 2000 r. MRPIPS
prowadzi badanie
instytucjonalnej
obsługi rynku pracy

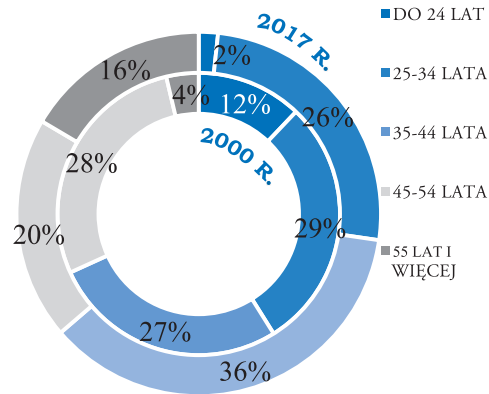

STRUKTURA ZATRUDNIENIA W URZĘDACH PRACY (PUP I WUP)

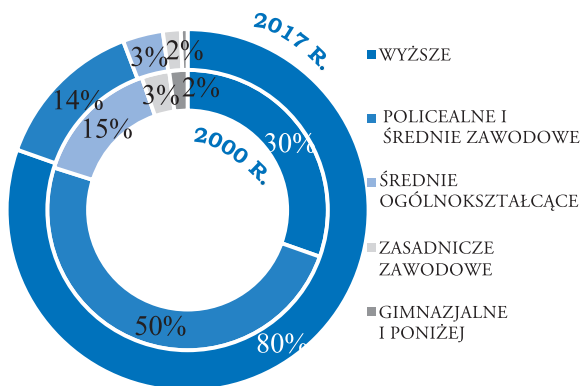
PIEĆ

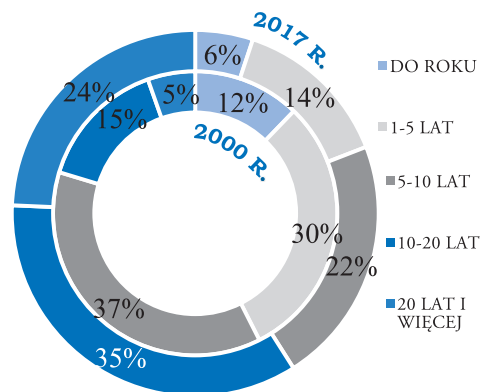
WIEK

WYKSZTAŁCENIE

STAŻ PRACY W SŁUŻBACH ZATRUDNIENIA

100-LECIE PAŃSTWOWYCH SŁUŻB ZATRUDNIENIA

KALENDARIUM

30 grudnia 1918

Na mocy uchwały Rady Ministrów oraz dekretu o utworzeniu Państwowego Urzędu do spraw powrotu jeńców, uchodźców i robotników powołano Komitety Niesienia Pomocy Bezrobotnym. Ich celem była organizacja doraźnej pomocy osobom pozbawionym pracy. Polegała ona na udzielaniu pomocy rzeczowej (wydawanie artykułów żywnościowych) oraz pomocy finansowej (udzielanie zasiłków).

16 stycznia 1919

Na mocy dekretu Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, po wydzieleniu części zadań Ministerstwa Komunikacji, Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, utworzono Ministerstwo Robót Publicznych. Nowy zakres kompetencji urzędu określiła ustawa z 29 kwietnia 1919 r. Ministerstwo zajmowało się organizacją robót publicznych, które były najbardziej powszechnym instrumentem aktywizacji bezrobotnych, oferowanym przez urzędy pracy. W drugiej połowie lat 30. stały się one jednym z głównych elementów tzw. ogólnopaństwowego programu inwestycyjnego.

27 stycznia 1919

Dekretem o organizacji państwowych urzędów pośrednictwa pracy i opieki nad wychodźcami, wydanym przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, powołano państwowe urzędy pośrednictwa pracy jako podstawowe instytucje rynku pracy. Podlegały one Ministerstwu Pracy i Opieki Społecznej, a celem ich funkcjonowania było: rejestrowanie osób bezrobotnych, prowadzenie pośrednictwa pracy, prowadzenie poradnictwa zawodowego, kontrola treści umów zawieranych z pracownikami przez przedsiębiorstwa zagraniczne, udzielanie informacji o krajowych i zagranicznych „stosunkach zarobkowych”, zbieranie i prowadzenie informacji statystycznych dotyczących rynku pracy.

12 grudnia 1919

Rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej zniesiono część Komitetów Niesienia Pomocy Bezrobotnym, powołując w ich miejsce 14 powiatowych komisji pomocy dla bezrobotnych, utworzonych we wskazanych miastach powiatowych.

17 marca 1921

Artykuł 102 konstytucji marcowej ustanowił „Prawo każdego obywatela do opieki państwa nad jego pracą, a w razie jej braku do ubezpieczenia społecznego”.

18 lipca 1924

Na mocy ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia utworzono Fundusz Bezrobocia, którego głównym zadaniem było wypłacanie zasiłków dla bezrobotnych. Początkowo fundusz skupiał się głównie na zabezpieczeniu materialnym pracowników fizycznych, a później – ze względu na rosnące bezrobocie – objął również pracowników umysłowych.

24 listopada 1927

Na mocy rozporządzenia Prezydenta RP utworzono Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych dysponujący środkami na ustawowe zabezpieczenie w przypadku utraty pracy przez pracowników umysłowych.

1931

Przy Radzie Ministrów powołano nową instytucję pod nazwą Naczelny Komitet do Spraw Bezrobocia, który był zobowiązany do działań na rzecz zatrudniania bezrobotnych i zajmował się głównie organizowaniem pomocy doraźnej ze środków pozyskiwanych dzięki ofiarności społeczeństwa.

21 maja 1932

Na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, które weszło w życie 1 lipca 1932 r., zlikwidowano Ministerstwo Robót Publicznych, a jego zadania przejęło Ministerstwo Komunikacji, Ministerstwo Przemysłu i Handlu, Ministerstwo Skarbu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz nowo utworzone Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych.

czerwiec 1932

W miejsce Komitetu do Spraw Bezrobocia powołano Komisję Międzyministerialną do Spraw Bezrobocia. Powstał również w tym okresie Fundusz Pomocy Bezrobotnym, który istniał tylko przez rok.

16 marca 1933

Na mocy ustawy utworzono Fundusz Pracy, którego głównym zadaniem było finansowanie robót publicznych i pomocy żywnościowej dla bezrobotnych bez zasiłku.

24 października 1934

Na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, które weszło w życie 1 kwietnia 1935 r., połączono Fundusz Pracy z Funduszem Bezrobocia. Bezpośredni nadzór nad nim sprawował Minister Pracy i Opieki Społecznej. Zadania Funduszu w zakresie pomocy bezrobotnym były realizowane przez wojewódzkie biura pracy. W początkowym okresie skupiano się głównie na zapewnieniu bezpieczeństwa socjalnego, a pośrednictwo pracy miało marginalny charakter.

2 sierpnia 1945

Dekretem Krajowej Rady Narodowej o urzędach zatrudnienia zagwarantowano państwowym urzędom pracy monopol na prowadzenie pośrednictwa pracy.

24 września 1945

Wydano rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej, które weszło w życie 8 października 1945 r., o pośrednictwie pracy i o pośrednictwie przy zawieraniu umów o naukę zawodu, określające terminy i tryb zgłaszania wolnych miejsc pracy, kryteria, jakie urzędy powinny uwzględniać przy kierowaniu kandydatów do pracy, oraz wiele innych czynności, jakie urzędy powinny uwzględniać, wykonując usługę pośrednictwa pracy.

25 lutego 1948

Na mocy ustawy o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu utworzono Powszechną Organizację „Służba Polsce” – paramilitarną organizację przeznaczoną dla młodzieży w wieku 16–21 lat.

7 marca 1950

Uchwalono ustawę o planowym zatrudnieniu absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych, która weszła w życie 30 marca 1950 r. Ustawa wprowadziła nakazy pracy stosowane obligatoryjnie przez publiczne służby zatrudnienia jako instrument usługi pośrednictwa.

1956

Utworzono w ramach rezerwy budżetowej Fundusz Interwencyjny, z którego środki były redystrybuowane przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej do prezydentów rad narodowych miast, gdzie zdiagnozowano bezrobocie.

22 lipca 1952

W art. 14 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zagwarantowano każdemu obywatelowi prawo do pracy, traktowane jednak również jako obowiązek. Wprowadzono również zasadę „od każdego według jego zdolności, każdemu według jego pracy”.

13 kwietnia 1960

Uchwalono ustawę, która weszła w życie 24 kwietnia 1960 r., o likwidacji Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej oraz utworzeniu w to miejsce Komitetu Pracy i Płac, a także o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej.

25 lutego 1964

Uchwalono ustawę o zatrudnianiu absolwentów szkół wyższych, która weszła w życie 3 marca 1964 r., nakazującą absolwentom szkół wyższych w pierwszym okresie ich kariery zawodowej podjęcie pracy w uspołecznionych zakładach i zatrudnienie w nich przez 3 lata.

1973

Utworzono wydziały zatrudnienia i spraw socjalnych, które stały się podmiotami polityki zatrudnienia na poziomie województw i powiatów; wydziały wchodziły w skład prezydentów rad narodowych.

1975

Wydziały zatrudnienia i spraw socjalnych stały się jednostkami organizacyjnymi w urzędach wojewódzkich i miejskich.

1 stycznia 1980

Powołano dodatkowo służby zatrudnienia w każdej jednostce podstawowej administracji państwowej, czyli na szczeblu gminy.

29 grudnia 1983

Uchwalono ustawę o utworzeniu Państwowego Funduszu Aktywizacji Zawodowej, która weszła w życie 1 stycznia 1984 r. Środkami funduszu zarządzał Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych.

29 grudnia 1989

Uchwalono ustawę o zatrudnieniu, która weszła w życie 1 stycznia 1990 r. Na mocy jej przepisów dotychczasowe terenowe organy administracji państwowej ds. zatrudnienia, czyli wydziały zatrudnienia i spraw socjalnych, zostały przekształcone w wojewódzkie i rejonowe biura pracy. Ponadto powołano Fundusz Pracy, będący w gestii Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, jako państwowy fundusz celowy, którego zadaniem było finansowanie działań służących walce z bezrobociem oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Zasiłki dla bezrobotnych były łatwo dostępne; świadczenie przyznawano bezterminowo dla wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, niezależnie od stażu pracy.

16 października 1991

Na mocy ustawy o zatrudnieniu i bezrobociu utworzono Urząd Pracy (później zmienił nazwę na Krajowy Urząd Pracy), jako centralny organ administracji państwowej, wykonujący zadania przy pomocy 49 wojewódzkich i 358 rejonowych urzędów pracy. W ustawie poświęcono znacznie więcej miejsca aktywnym formom przeciwdziałania bezrobociu, ograniczając zdecydowanie prawo do zasiłków dla bezrobotnych.

Wprowadzono m.in. możliwość kierowania bezrobotnych do robót publicznych służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu danego regionu, udzielania pożyczek z Funduszu Pracy na prowadzenie działalności gospodarczej lub na organizację nowych miejsc pracy, a także zachęty dla pracodawców zatrudniających absolwentów.

1993

Utworzono system urzędów pracy (SUP). Urzędy zostały oddzielone od struktur administracji terenowej, a stały się samodzielną, państwową administracją, w której szczebel wojewódzki (wojewódzki urząd pracy) sprawował bezpośrednio zwierzchnictwo nad rejonowymi urzędami pracy, później przekształconymi w powiatowe urzędy pracy, sam zaś podlegał bezpośrednio Urzędowi Pracy, a później Krajowemu Urzędowi Pracy jako organowi centralnemu, realizującemu politykę rządu w dziedzinie zatrudnienia, instytucjonalnej obsługi rynku pracy oraz łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych.

29 grudnia 1993

Uchwalono ustawę, która weszła w życie 4 stycznia 1994 r., o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Na jej mocy powołano Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, organizacyjnie usytuowany w strukturach Krajowego Urzędu Pracy.

14 grudnia 1994

Uchwalono ustawę, która weszła w życie 1 stycznia 1995 r., o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Na jej mocy urzędy pracy stały się organami rządowej administracji specjalnej, podlegającymi Krajowemu Urzędowi Pracy i ministrowi właściwemu do spraw pracy. Powołano specjalistyczne służby kontroli legalności zatrudnienia, które rozpoczęły działania w strukturach wojewódzkich urzędów pracy.

2 kwietnia 1997

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 65 stanowi: „Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy”. Przyjęto też, że „władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych”.

24 lipca 1998

Uchwalono ustawę, która weszła w życie 1 stycznia 1999 r., o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa, czyli ustawę o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego. Zgodnie z nią wojewódzkie urzędy pracy objęły zasięgiem swego działania obszary nowo powstałych 16 województw. Dotychczasowe rejonowe urzędy pracy przekształcono w powiatowe urzędy pracy. Część zadań z obszaru rynku pracy wykonywanych przez wojewódzkie urzędy pracy została przekazana do nowo utworzonych powiatów – nie zlikwidowano tych urzędów, lecz zostały one w całości przejęte przez samorząd, zarówno gdy chodzi o ich stan majątkowy i osobowy, jak też prowadzone sprawy.

1 stycznia 1999

Rozpoczęła się reforma administracyjna państwa, czyli stopniowe przekazywanie zadań z zakresu polityki rynku pracy na poziom samorządu terytorialnego.

1 stycznia 2000

Utworzono rządowo-samorządową administrację do spraw pracy. Likwidacji uległ system urzędów pracy (SUP). Wojewódzkie urzędy pracy weszły w skład urzędów marszałkowskich, natomiast powiatowe urzędy pracy stały się częścią powiatowej administracji zespolonej.

31 marca 2000

Uchwalono ustawę o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, na mocy której (art. 1 pkt 3) wojewódzkie urzędy pracy wchodzące w skład urzędu marszałkowskiego zostały przekształcone w wojewódzkie urzędy pracy będące jednostkami organizacyjnymi samorządu województwa.

22 czerwca 2001

Uchwalono ustawę o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o pomocy społecznej, na mocy której kontrolę przestrzegania legalności zatrudnienia przejęli wojewodowie (sprawowali ją do 30 czerwca 2007 r., od 1 lipca 2007 r., na mocy ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy, kontrolą legalności zatrudnienia zajęli się inspektorzy pracy).

1 marca 2002

Uchwalono ustawę o zmianach w organizacji i funkcjonowaniu centralnych organów administracji rządowej i jednostek im podporządkowanych oraz o zmianie niektórych ustaw, na mocy której 31 marca 2002 r. zlikwidowany został urząd obsługujący Prezesa Krajowego Urzędu Pracy.

20 kwietnia 2004

Uchwalono ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, określającą zadania publicznych służb zatrudnienia (PSZ).

1 maja 2004

Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, a publiczne służby zatrudnienia stały się członkiem europejskiej sieci EURES (EUROpean Employment Services – Europejskie Służby Zatrudnienia). Dzięki temu zwiększył się zakres świadczonych usług obejmujących m.in.: prowadzenie europejskiego pośrednictwa pracy w ramach sieci EURES, skierowanego zarówno do poszukujących pracy, jak i polskich pracodawców zainteresowanych rekrutacją w Europie; informowanie

o warunkach życia i pracy w państwach członkowskich UE/EFTA; wdrażanie współfinansowanych przez Europejski Fundusz Społeczny ukierunkowanych programów wspierania mobilności adresowanych do grup będących w szczególnej sytuacji (np. „Twoja pierwsza praca z EURES-em”).

19 grudnia 2008

Uchwalono ustawę o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw, której przepisami m.in. wyodrębniono CAZ-y i LPiK-i, zniesiono obowiązek odprowadzania składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za osoby powyżej 60 lat (mężczyźni) i 55 lat (kobiety); zmodyfikowano system wypłat zasiłków dla bezrobotnych (zwiększenie kwoty zasiłków i wprowadzenie degressywności jego wypłaty); ułatwiono działanie agencji zatrudnienia, w tym agencji zatrudnienia z państw członkowskich Unii Europejskiej oraz uproszczono procedury wpisu do rejestru tych agencji; uproszczono zasady uzyskiwania zezwolenia na pracę dla cudzoziemców; wprowadzono programy specjalne, a także przygotowanie zawodowe dorosłych, umożliwiające uzyskanie tytułu zawodowego, tytułu czeladnika lub umiejętności zawodowych.

11 października 2013

Uchwalono ustawę o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy. Celem regulacji było wprowadzenie rozwiązań wspierających zatrudnienie bezpośrednią pomocą finansową na dopłaty do wynagrodzeń dla pracowników zagrożonych zwolnieniami przez przedsiębiorców, u których przejściowo pogorszyły się warunki prowadzenia działalności gospodarczej, oraz określenie zasad dofinansowania z Funduszu Pracy kosztów szkolenia pracowników objętych przestoje ekonomicznym lub obniżonym wymiarem czasu pracy.

14 marca 2014

Uchwalono ustawę o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie 27 maja 2014 r. i w której rząd zmodyfikował zasady funkcjonowania urzędów pracy. Wprowadzono profilowanie pomocy dla bezrobotnych i powołano we wszystkich urzędach pracy doradców klienta, co miało zapewnić indywidualizację obsługi bezrobotnych; wprowadzono nowe formy wsparcia dla wielu grup bezrobotnych, np. młodzieży czy osób w wieku 50+; rozszerzono możliwość zlecania przez urzędy pracy zewnętrznym firmom obsługi bezrobotnych z trzeciego profilu pomocy, czyli najbardziej oddalonych od rynku pracy; utworzono Krajowy Fundusz Szkoleniowy, z którego środków finansowane są szkolenia dla pracowników.

28 czerwca 2018

Wydane zostało rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które weszło w życie 1 lipca 2018 r., zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia przypadków, kiedy zezwolenie na pracę jest udzielane bez względu na szczególne warunki wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców. Na jego podstawie została uproszczona procedura wydawania zezwoleń na pracę dla cudzoziemców, a rozwiązanie zawarte w rozporządzeniu powoduje przyspieszenie procedowania tych spraw.

Wydawca

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa
www.mrpips.gov.pl

Broszura została przygotowana przez

Instytut Pracy i Spraw Socjalnych
ul. Bellottiego 3b
01-022 Warszawa
www.ipiss.com.pl

Opracowanie merytoryczne

dr Iwona Kukulak-Dolata, Małgorzata Zdancewicz

Redakcja językowa i korekta

Jolanta Lewińska

Projekt graficzny

Lena Maminajszwili/*masz*

Przygotowanie do druku

Studio Reklamy i Wydawnictw *masz*

Druk

Zakład Wydawniczo-Poligraficzny
Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Egzemplarz bezpłatny

